

Brennpunkt IRAK

Revolusjon!

- De lyver, disse amerikanerne!

Hind Dhakil (over) holdt appell i Oslo ved markeringen av to-årsdagen for invasjonen 19. mars 2005.

Hind er styremedlem i Komiteen for et fritt Irak og 3. kandidat på Oslo RVs stortingsvalgliste.

DE LYVER i dag slik de løy da de hevdet at de ville okkupere Irak for å forvandle Irak til demokratiets paradiset.

DE LYVER i dag, slik de løy da de påstod at Saddam utgjorde en fare for USA's sikkerhet.

DE LØY da de hevdet at Saddam hadde masseødeleggelsesvåpen.

DE LYVER i dag når de hevder at de sendte sine soldater for å beskytte irakerne. Tvert imot, – de ble sendt for å drepe våre barn, knuse vår stolthet og etterlate våre byer som ruiner etter dem.

DE MOBILISERER media for å lyve om at motstandsfolk er terrorister.

MOTSTANDSFOLKENE er ikke terrorister, men frigjøringshelter. De ofrer sitt liv for å skaffe folk håp om rettferdighet. De kjemper på vegne av hele verden. På vegne av oss, på vegne av Europa, på vegne av alle frie mennesker på jorden.

VI BØR stoppe, tenke og stille spørsmål; hvem tjener på å nekte irakerne retten til å gjøre motstand og folkets rett til å bekjempe okkupasjon?

Forord fra utgiveren

Norge er en medskyldig krigsforbryter. Mens det ene landet etter det andre trekker sine styrker ut av Irak, trapper norske myndigheter igjen opp sin medløpervirksomhet, blant annet gjennom opplæring av irakiske kollaboratører – både i Irak og på Jåttå-basen ved Stavanger.

Selv om den massive folkeopinionen i 2003 tvang regjeringa til å reservere seg mot den ulovlige angrepskrigen, prøver en massiv propaganda å skape en forestilling om at det nå gjelder for Norge å hjelpe USA med å «stabilisere» situasjonen i Irak. Etter valgfarsen i januar er altså Irak på vei mot demokratiet! Dette er en grov løgn, og stadig flere gjennomskuer den.

Vi blir fortalt at det eneste som hindrer Irak fra å bli et demokrati, er en gjeng bombeglade islamske ekstremister. Etter to år med blodig okkupasjon og terror, blir patriotene som kjemper for sitt lands uavhengighet og frihet beskyldt for å ødelegge «den demokratiske prosessen» som USA har igangsatt.

Det er meningsløst å snakke om demokrati i et land som er okkupert og der lover, regler og «valgprosedyrer» er diktert av okkupanten. USA har ingen planer om å trekke seg tomhendt ut av Irak. Motstanden mot okkupantene og deres institusjoner og samarbeidsfolk er rettferdig og legitim, og den vokser stadig i styrke. Den patriotiske motstanden tar klar avstand fra gisseltakinger og terroraksjoner som bare rammer sivile.

Irak og Midtøsten er i dag brennpunktet for folkenes kamp mot USAs aggressive planer om verdenshegemoni. Bush har ei lang liste med nye angrepsmål klar på sitt skrivebord. I dag er det framfor alt det irakiske folkets modige motstand som binder opp USA og forhindrer nye, blodige erobringfelttog mot f.eks. Iran og Syria. Alle revolusjonære, progressive og demokrater bør kjenne sin plikt til å vise aktiv solidaritet med det irakiske folket. Ikke bare for irakeres skyld. Det handler også om vår egen og verdens framtid.

Heftet du holder i handa er blitt til i samarbeid med Komiteen for et fritt Irak, og salgsinntektene for brorparten av opplaget går til komiteens arbeid. Kunnskap er en forutsetning for aktiv solidaritet og medisin mot imperialistenes propagandakvern. Les, lær og aktiviser deg!

Oslo, april 2005

Sammi
Alaa

Sammi Alaa er medlem av Iraks Patriotiske Alliance (IPA), og formann i den danske Komiteen for et frit Irak.

Alaa flyktet fra Saddam-regimet på 80-tallet, og bor i eksil Danmark.

Den irakiske motstandsbevegelsens kamp mot okkupasjonen

Basert på et foredrag av Sammi Alaa fra Iraks Patriotiske Alliance, holdt i Göteborg 19. februar 2005. Foredraget ble holdt på arabisk med svensk oversettelse. Tilrettelagt og oversatt til norsk av Lars Akerhaug.

For å forstå situasjonen i Irak må vi begynne med den første krigen mot Irak i 1991 og med de etterfølgende sanksjonene som tok over to millioner liv. Bakenfor dette ligger tre årsaker som kan forklare situasjonen. For det første må vi se på den imperialistiske plyndringen og krigene som preger hele verden. For det andre bygger det amerikanske imperiet seg opp gjennom å bruke den irakiske oljen som et politisk og økonomisk instrument, mot EU og utfordringen fra Kina og India. Det tredje punktet vi må peke på er den arabisk-israelske konflikten, med bakgrunn i at Irak var den eneste arabiske staten som utgjorde en motbalanse til Israel. Amerikanerne la ikke skjul på dette. Etter krigen sa General Anthony Zinni at "vi gikk til krig mot Irak for å sikre stabilitet for Israel".

Dette dreier seg ikke om demokrati eller frihet. Dette er ting som ligger langt fra amerikanernes agenda. Etter okkupasjonen har amerikanerne forsøkt en politisk strategi for å kunne forholde seg til det irakiske samfunnet. Mangfoldet har vært et historisk faktum i Iraks historie, med arabere, kurdere og turkmenere.

Det irakiske samfunnet består av et mangfold av religioner og folkeslag som går tilbake i historien. I Iraks lange historie har landet aldri hatt konflikter som har hatt å gjøre med etnisitet eller religion. Tanken om enhet har alltid vært den sterkeste kraften.

Splitt og hersk

Den amerikanske administrasjonen kjente godt til denne situasjonen, og hadde en plan for å styre Irak. Derfor ville amerikanerne dele det irakiske samfunnet opp i kurdere, sjia- og sunnimuslimer. Men 85 prosent av det irakiske folket er en del av den arabiske nasjonen. Det amerikanske budskapet var tidlig at ”vi kommer hit for å redde kurdere og shi’itter”. Når det gjaldt sunnimuslimer, var ikke de en del av planene. Dette er ikke noe nytt, det er bare en del av den urgamle imperialistiske politikken, ”splitt og hersk” med røtter tilbake til Storbritannias gamle kolonipolitikk.

Dette er en del av det amerikanske imperialistiske prosjektet. Om okkupasjonen ikke ble vellykket, skulle man i hvert fall klare å skape et politisk mønster i Irak basert på etniske skillelinjer. Man satset på en taktikk der man anvendte seg av eksisterende kvotesystemer i de politiske institusjonene, i regjeringsrådet og nasjonalforsamlingen. Alle politikere som er blitt valgt bygger sitt valg på etnisk tilhørighet, mer enn kompetanse.

Motstandsbevegelsen

Som en reaksjon på okkupasjonsmaktens forsøk på å underminere de irakiske sosiale strukturene, har flere sluttet seg til motstandsbevegelsen. Ideen om nasjonal enhet er den sterkeste kraften i landet som ligger bak alle motstandsgruppene som finnes i Irak. De ulike motstandsgruppene har overskredet forskjellene seg imellom, de har overkommet de praktiske politiske problemene og samlet seg om en enhetlig plattform. Det finnes tre hovedretninger: Den første kan man kalle for patriotiske grupper – gjennom å kalle seg patriotiske grupper, vil de betone den sekulariserte tradisjonen og aspektet. Disse er ba’ath-bevegelsen, patriotiske kommunister, panarabister og andre marxister.

Her må vi skille mellom Ba’ath-partiet og ba’athister. Ba’ath-partiet har selv lagt ned sin organisasjon, på samme måte med kommunistene; de som deltar har ikke noe med det offisielle IKP å gjøre. Den andre gruppen består av irakiske offiserer fra den oppløste hæren. Den siste gruppen består av religiøse partier, både sunni og sjia. Felles for alle disse gruppene er tilknytningen til hjemlandet, og at det ikke finnes noen andre overordnede religiøse eller politiske aspekter.

Det pågår diskusjoner om de religiøse motsandsgruppene og hvor store de er. Med all respekt må man kunne si at de ikke utgjør mer enn 10-15 prosent av motstanden. Samtlige motstandsgrupper er enige om to oppgaver, den ene er å befri Irak fra imperialistisk okkupasjon på basis av nasjonalt fellesskap, den andre oppgaven er å bygge et demokratisk og forent Irak, med respekt for alle innbyggere.

Det sentrale punktet er å tilintetgjøre forsøket på å bygge et regime som i framtiden

kommer til å fungere som støttespillere for okkupasjonen. Derfor ser motstandsbevegelsen på hele okkupasjonssystemet og alle okkupantenes politiske grep som ulovlige. Dette inkluderer de såkalte ”politiske institusjonene” okkupasjonsmakten forsøker å bygge opp, også det såkalt nye ”politiet” og den ”irakiske hæren”. USA har gjennom sin politiske dominans i FN forsøkt å berøve motstandsbevegelsens rett til å forsvare seg, til å eksistere.

Angrepene på sjiamuslimene hjalp USA i FN, og Sikkerhetsrådet fordømte disse aksjonene og betraktet dem som terrorisme. Men legg merke til at Sikkerhetsrådet overhodet ikke nevnte motstandsbevegelsen og hva de gjør i landet. De benektet motstandsbevegelsens eksistens. Dette var et tidlig tegn på at motstanden er legitim og har støtte i det internasjonale samfunnet.

FN og Irak

FN og FNs legitimitet stammer fra den internasjonale situasjonen og systemet som fantes etter andre verdenskrig. Verden besto deretter av to ulike supermakter som i maktkampen mellom dem måtte ta hensyn til de ulike landenes interesser. Men etter at FN ga grønt lys for angrepet i 1991 og de påfølgende sanksjonene, som fra 1991 til 2003 tok nesten to millioner liv, har det blitt satt spørsmålsteget ved FNs posisjon.

FN har tatt et politisk standpunkt. Resolusjon 1483 legitimerte okkupasjonen. Den påfølgende resolusjon 1514 internasjonaliserte okkupasjonen og støtter opp om den. Dette skjedde på bakgrunn av at den amerikanske administrasjonen har gjort alt hva de har kunnet for å underminere FNs arbeid. Dette er på bakgrunn av at den amerikanske strategien grunnleggende står fullstendig i motsetning til FNs grunnlag, nasjonal suverenitet for alle land og nasjoner. I denne sammenhengen er det ikke galt av FN å forsøke å balansere taktisk. Men til slutt må vi huske på at det er motstandsbevegelsen som vil ha det siste ordet i diskusjonen om Iraks framtid.

I virkeligheten har det vist seg at stormaktenes planer og regionale initiativer har vist seg å være mislykket. Derfor har motstanden blitt utsatt for en tilsmussingskampanje fra imperialistiske massemedia. Skittkastingen har basert seg på å fornekte all motstand i Irak. Siden har man blitt tvunget til å justere retorikken, ved å påstå at motstanden egentlig er styrt av Saddam Hussein og det såkalte ”sunnitriangelet”. Dette på tross av at dette triangelet i virkeligheten ikke eksisterer. Geografisk ligger ikke Falluja og Anbar i noe triangel, men i en rett linje. Siden forsøkte man å bruke Al-Qaïda som en unnskyldning for at motstanden fortsatte, med Zarqawi som spøkelse.

Gjennom å gjøre al-Zarqawis gruppe til en ”Al Qaïda-gren” har denne kampanjen i

imperialistiske massemedia utviklet seg til å forsøke å knytte Al-Qaïda i Irak sammen med motstanden ovenfor den amerikanske okkupasjonen. Samtidig må man kunne spørre om hvordan en person kan spille så stor rolle som Zarqawi blir tilskrevet. Iraks geografi består stort sett av ørken og ubebodde områder. Det finnes ikke plass til at utlendinger skulle kunne operere eller gjemme seg der uforstyrret.

Amerikanske generaler innrømmer at man hittil ikke har fanget mer enn tjuefem utlendinger i Irak. Hvordan kan man da forklare at det ifølge amerikanske generalers anslag finnes 20-30 steder som er under motstandens kontroll? I september i fjor kom det en enkel statistikk som viste 2700 aksjoner mot okkupantene. Hvordan kan Zarqawi ha vært alle de stedene? Han har tatt på seg ansvaret for seks av disse aksjonene.

Venstresidens vakling

Det vi står overfor er Zarqawis fall. Motstandsbevegelsen har fordømt alle halshuggingene og kidnappingene, alle motstandsgruppene har tatt avstand fra alle de aksjonene Zarqawi hevder å stå bak. Her må vi også se i øynene at skittkastingen ikke bare kommer fra det imperialistiske propagandaapparatet, men også fra deler av den internasjonale venstresiden. Deler av venstresiden forsøker å framstille motstanden som ekstremister som vil bygge en islamsk stat i Irak.

Vi må huske at alle religiøse ledere i Irak, sjia- og sunnimuslimer, til og med kristne, har sagt rett ut at man ikke vil etablere noe religiøst samfunn i landet. Denne påstanden står også i motstrid til den sterke sekulære og mangfoldige tradisjonen i Irak, med turkmenere, sjia- og sunnimuslimer, kurdere, kristne, jøder, yazider og andre grupper.

Det har gjennom hele Iraks flertusenårige historie ikke eksistert noe regime som har forsøkt å innskrenke mangfoldet eller bygge en religiøs stat. Ikke engang under abbasidene gjorde man noe forsøk på å begrense mangfoldet.

Bush vil ha et religiøst Irak

De som virkelig vil bygge et religiøst samfunn er amerikanernes allierte, som vil kvotere inn ledere etter etnisk og religiøs tilhørighet. Bush erklærte åpent i oktober at "*vi er klare til å bygge et religiøst samfunn i Irak*". Og amerikanerne har ikke noen problemer med å samarbeide med religiøse regimer, som med Saudi-Arabia, Pakistan og tidligere med Taliban.

Det samfunnet vi ser amerikanerne forsøker å bygge i dag, er ikke irakernes valg. Det er et samfunn basert på etnisk tilhørighet. Amerikanerne har aldri forsøkt å bygge

noe demokratisk samfunn. Derfor bør den europeiske og internasjonale venstresiden, heller enn å rette sin kritikk mot motstanden, rette skytset mot okkupasjonen og deres agenter.

Etter min oppfatning så består Irak i dag av to fronter, motstandsfronten (som utgjør majoriteten av alle irakiske innbyggere) og den motsatte blokken som støtter opp om okkupasjonen.

Heller enn å rette sin kritikk mot motstanden, bør venstresida rette skytset mot okkupasjonen og deres agenter.

I 1922 kritiserte den amerikanske forfatteren Wright Miller den europeiske venstreintelligensiaen som da nølte med å støtte opp om den kubanske frigjøringsbevegelsen. Han henvendte seg til dem gjennom å hevde at "dere er enten en del av problemet eller en del av løsningen". Det samme kan vi si til den tvilende, nølende europeiske venstresiden. For den irakiske motstanden trenger ikke først og fremst våpen, eller menn. Det eneste vi trenger er en tydelig politisk solidaritet fra omverdenen. Og for oss er all slik støtte velkommen. Inntil nå har vi måttet klare oss selv, uten den samme hjelpen som den vietnamesiske motstanden fikk.

Det illegitime valget

Okkupasjonen av Irak er illegitim. Valget inkludert. Det er ikke mulig å forene frie valg med okkupasjon. Det kommer som et resultat av at USA har begynt å få problemer, kjenner seg isolert og boikottet, og forsøker å finne en utvei i Irak.

De forsøker å skape en formelt legitim regjering, for å kunne skrive under militære og økonomiske kontrakter som skal vare tjuefem år framover. I praksis er det som skjer at den irakiske oljen blir gitt til de amerikanske selskapene, samtidig med at amerikanske baser bygges opp utenfor de irakiske byene.

Og hvis okkupasjonsregimet skulle rase sammen, forsøker man å sikre en soneinndeling i Irak. Gjennom favorisering og ved å gi politisk legitimitet til ulike religiøse og etniske retninger, så vil man uten blygsel forsøke å dele Irak i tre deler. Målet er en "stat" i nord, en i sør og en i midten.

Iraks Patriotiske Alliansen

Vår alliansen besto i utgangspunktet av to forskjellige tendenser som har forsøkt å bygge enhet i kampen mot okkupasjonen. Vi har krevd at man skal stå i mot okkupasjonen og støtte motstanden. Vi betalte en høy pris for dette standpunkt, vår generalse-

kreter **Abdul Jabbar al-Kubaisi** ble i september i fjor arrestert i sitt hjem, med over hundre soldater, helikoptre og tanks. Dette kom på bakgrunn av at vi hele tiden har arbeidet for en felles front mot okkupasjonen og okkupantenes planer for Irak.

Vi støtter motstanden i Irak, i alle sine forgreninger, og motstanden baner nå veien framover som de eneste legitime representantene for det irakiske folket. Det er en dialektisk motsetning mellom okkupasjon og demokrati. Hovedproblemet i Irak er okkupasjonen. Det finnes sosiale, politiske og kulturelle krefter som forsøker å operere i Irak, som "kommunistpartiet", eller "Arbeiderkommunistene", som jobber åpent i Irak og hevder at de kjemper for "kvinnens rettigheter" og "arbeiderrettigheter". Men når det gjelder holdninga til okkupasjonen og motstanden er de tause. For oss kommer frigjøringskampen først. Kampen for menneskerettigheter, kvinnerettigheter og demokrati starter først etter frigjøringen.

I Irak har vi et dilemma, ved at det gamle kommunistpartiet (IKP) samarbeider med de amerikanske planene i Irak, selv om de hevder å være anti-imperialistiske.

I dag betrakter IKP aggresjonen mot Irak som en befrielse, et steg for å utvikle landet. Motstanden består av mange forskjellige krefter, dessverre blir motstanden beskrevet som programløs eller retningløs. Vi har sagt åpent at motstandsbevegelsens strategi er tydelig, å få slutt på okkupasjonen og bygge et enhetlig land og samfunn. Motstanden har uttalt at man trenger en overgangsperiode som strekker seg fra ett til to år. Denne perioden er nødvendig for å få frie valg, med omverdenens hjelp.

Støtt vår kamp mot imperialismen

Vi har ingen urealistiske ideer om at vi kan slå tilbake hele imperialismen, men vi kan slå tilbake imperialismen på irakisk jord. Og derfor trenger vi all mulig hjelp og støtte til den irakiske motstanden som står i fronten mot imperialismen. All type støtte og hjelp er velkommen, ettersom vår kamp også representerer en støtte til Palestina-saken, Latin-Amerika og hele verden, og har indirekte virkning på denne kampen.

FAKTA OM IRAK

Befolkning:
25,5 millioner
(anslag, sikre tall
foreligger ikke)

Okkupasjonen
har kostet rundt
100.000 irakere
livet. 1500 ame-
rikanske soldater
er drept hittil
(mars 2005).

Amerikansk sta-
tistikk viser at
motstandsbe-
vegelsen er fire-
doblet i løpet av
ett år.

Meningsmålin-
ger før nyttår
viste at 80 pro-
sent ville at USA
skulle forlate
landet umid-
delbart etter
«valget» i januar.

Helsedeparte-
mentet i Bagdad
har funnet rester
av en rekke ulov-
lige våpen etter
angrepet på Fal-
luja i november.

Omar
Dhahir

Omar Dhahir er født i Irak i 1951. Han tok BA i engelsk og russisk ved Universitet i Bagdad i 1974. I 1981 flyktet han fra Saddam Husseins Irak, og kom til Danmark i 1985. I Danmark ble han utdannet Cand. negot. (Syddansk Universitet 1991).

I november 2004 holdt han et foredrag om Iraks historie i Oslo på et møte arrangert av KFI i Norge.

Iraks historie – uavbrutt krig

*Omar Dhahir er forfatter
og styremedlem i
Komiteen for et frit Irak, Danmark*

Innledning

Irak har gjennom alle tider blitt erobret fra alle sider og retninger. I oldtiden het Irak Mesopotamia, landet mellom de to elvene (1). Vi vet ikke noe om hvem det var som opprinnelig bodde i dette landet. En av teoriene om befolkningens opprinnelse er at landet for flere tusen år siden opplevde en rekke folkevandringer sør-fra – ørknene på den arabiske halvøya. Hver gang det hadde vært tørke og sult eller en kraftig befolkningsvekst hadde ørkenfolket blitt nødt til å utvandre nordover. En bølge av innvandrere bosatte seg i den sørlige delen av landet, og bygget der den allerførste sivilisasjonen i menneskehetens historie, den sumeriske, omkring byen Ur i nærheten av dagens Nasirjah. De neste innvandrerne reiste utenom sumersivilisasjonen på vei mot nord. Der blomstret sivilisasjonen i Neynava, hovedstaden i det assyriske imperiet, og i Babylon. Det babylonske imperiet rådde over en stor del av den daværende verden og kriget mot grekerne i vest og perserne i øst.

Ca 500 f.Kr. endte den blodige konflikten mellom Babylon og det persiske imperiet med at perserne erobret Babylon og brente ned byen. Mesopotamia forble de neste tusen år en provins det persiske riket. I dag står Babylon bare igjen som ruiner, et oldtidsminne, men også som et symbol på stolthet. Selv om dagens irakiske befolkning ikke er av direkte babylonisk ætt, ser enhver

iraker på Babylon som en del av sin egen historie. Å være stolt av Babylon er en vesentlig del av irakernes identitet.

Et tusenårig persisk herredømme over området tok slutt i det 7. århundret e.kr. i en ny erobring fra sør. Denne gangen kom ikke ørkenfolket på grunn av tørke eller sult. De var krigere, som var i gang med å spre en ny religion, bygge et nytt imperium. Landet mellom de to floder ble nå en del av det nye islamske og arabiske imperiet. Omkring 650 ble den hellige byen Kufa i Sør-

Irak hovedstaden for den fjerde muslimske kalifen, Ali Bin Abu Talib (2). Men makt-senteret ble ved ummayadenes maktovertakelse i 660 flyttet til Damaskus for siden å komme tilbake til Kufa 90 år senere, da abbasidene i 750 tok makten. Byggingen av Bagdad ble fullført på slutten av det åttende århundret og ble i løp av kort tid et sentrum for den antikke verden, og tiltrakk folk fra hele kloden (3). Litteratur, kunst, filosofi, kjemi, matematikk, medisin, astronomi m.m. blomstret. Araberne lærte mye av Sokrates, Platon, Aristoteles og andre greske filosofer og vitenskapsmenn, som ble oversatt til arabisk (4). Kulturene i Mesopotamia produserte også ny, stor kunnskap, som også ble oversatt til europeiske språk under renessansen.

I det 13. århundret kom nye erobrere. De kom fra øst og var mongolske krigere. Deres ærend var å erobre hele verden. Bagdad nektet å overgi seg. Byen ble beleiret i lang tid, men falt endelig for mongolene 6. februar 1258. Bagdad ble brent ned. Omkring en million mennesker ble drept, blant dem vitenskapsmenn og poeter. Museer, bibliotek og andre kulturelle og vitenskapelige institusjoner ble plyndret. Det blir fortalt at i erobringens første dager var floden Tigris farget rød av de drepte som ble kastet i den, deretter ble fargen blå på grunn blekket fra tonnevis av bøker som ble hevet i elven. Mongolene etterlot seg Bagdad i ruiner. De neste århundrene levde hele landet i kaos; det ene dynastiet etter det andre etablerte småstater her og der. Kaoset endte først med at de osmanske tyrkerne kom som nye erobrere og inntok Bagdad omkring

1430 (6). Tyrkerne delte landet i tre regioner (wilayah): Mosul (i nærheten av det gamle Neynava) i nord, Bagdad i midten og Basra i sør. De neste fem hundre årene måtte Irak tåle en status som en forsømt provins i det tyrkiske imperiet. Hvis man i dag reiser rundt i Irak, kan man se spor av assyrere, babylonere, persere og abbasider, men ingen tegn på at tyrkerne var der i 500 år. Det er ingen bygninger, slott, demninger eller noe annet som tyder på at tyrkerne i det hele tatt drev noe utviklingsarbeid i dette landet. Men i irakernes psyke kan man uten vanskeligheter finne de dype arrene som 500 års undertrykkelse har etterlatt seg. Selv om tyrkerne forsømt utviklingen av provinsen, utnyttet de den fullt ut gjennom alle mulige slags skatter fra innbyggerne til sultanen i Istanbul. Iraks beliggenhet var også av særskilt viktighet for tyrkernes handel med den arabiske verden og India. Tyrkerne kjempet derfor vilt mot nabolandet Iran for å bevare Irak under tyrkisk herredømme

Konsekvensen av de uavbrutte konfliktene mellom tyrkere og persere var tragiske for irakerne. Hver gang tyrkerne fikk det travelt andre steder i sitt store imperie, grep iranerne sjansen, sendte tropper inn i Irak og beleiret Bagdad, til byen falt. Og når tyrkerne fikk ro og fred andre steder, rettet de oppmerksomheten tilbake mot Bagdad og sendte troppene sine inn for å gjeninnta byen. Dette lyktes alltid, men oftest etter lange beleiringer, hvor sivilbefolkningen betalte prisen for å skifte ut den ene okkupanten med den andre. Den mest tragiske iranske beleiringen fant sted i 1623. Befolkningen ble nødt til å spise hunder, katter, barn og til og med deres avdøde (7). Kanskje er derfor irakerne et trist folk, historisk et traumatisert folk, temperemantsfulle, følsomme og stolte. I sangene deres kan man tydelig høre hvor triste de er. De tristeste sangene er også de mest populære i Irak.

Så kom de fra vest – Irak som britisk mandatområde

Fram til 1. verdenskrig levde størstedelen av irakerne i landsbyer, og analfabetismen var 90%. Det var noen steder koranskoler, bare for gutter. Folk levde i stammer eller klaner, der folks lojalitet gikk til en stammeleder framfor til staten. (9) *Slugget og Slugget* skriver at ”før 1. verdenskrig ble det dannet hemmelige arabiske foreninger med hovedformål å befri den arabiske verden fra osmansk dominans og opprette en form for arabisk stat, kanskje også med beskyttelse fra europeiske stormakter (10). Ellers fantes ingen irakiske politiske partier, og det politiske livet ble styrt fra de religiøse sentrene, særlig fra de hellige sjiamuslimske byene Najaf, Karbala og Kufa (11). Slik så Mesopotamia ut i 1917, da tyrkerne ble drevet ut av nye, vestlige erobrere – britene.

Før og under 1. verdenskrig var det i Irak – som alle andre steder i Midtøsten – en splittelse rundt spørsmålet om man skulle gå i mot tyrkerne til fordel for de vesteuropeiske landene Storbritannia og Frankrike. Det var to viktige retninger: den arabisk-nasjonalistiske retningen, som ville kvitte seg med tyrkerne og gjenopplive arabisk herredømme, selv om det krevde en allianse med det kristne vesten. Den andre retningen var islamistisk og la vekt på at tyrkerne tross alt var muslimer. Ifølge islam må muslimer aldri underkaste seg eller alliere seg med ikke-muslimer mot muslimer. Britene hadde allerede vært lenge i Golfen. Deres interesser i området hadde i førstningen opphav i britiske behov for å sikre handelsveien til den britiske kolonien India. I begynnelsen av det 20. århundre trådte oljen fram som en enda viktigere faktor, og den krevde mer enn bare å være tilstede i Golfen. Det var maktpåliggende å drive tyrkerne vekk og få kontroll over hele området. For Iraks vedkommende var det opplagt at britene ville sette inn flåten i den arabiske golfen, landsette tropper i Basra-området og rykke inn i Irak mot Bagdad. Denne planene ble gjennomført under General Townsend i 1916 (13), men innrykningen mislyktes på katastrofalt vis, dels på grunn av tyrkernes motstand og dels på grunn av uventet motstand fra lokalbefolkningen, sjiamuslimene, i områdene mellom Basra og Bagdad. Sjiamuslimene brukte primitive våpen, men kunne påføre de overlegne britene alvorlige tap, som fikk dem til å trekke seg tilbake og senere å overgi seg. Denne begivenheten kom senere til å spille en veldig viktig rolle i hvordan britene ellers forholdt seg til sjiamuslimene i Irak.

Britene gjorde enda et forsøk. Åpenbart hadde de lært noe av sitt nederlag i Sør-Irak. Før de satte i gang erobringen, sørget de for å etablere gode forhold til lederne av de lokale stammene (14), særlig de sunnimuslimske stammene i Vest-Irak. Det lyktes dem å rykke inn i Irak og innta Bagdad i mars 1917 (15). Det første som britene skyndte seg å erklære overfor irakerne, var at britene var kommet til Irak som frigjørere, ikke som okkupanter.

Irakerne tok imot erklæringen om at britene var kommet for å befri, og ikke okkupere, Irak med stor skepsis. Men britene fikk i en rolig toårsperiode mulighet til å bevise sine ”gode” hensikter. Det var vanskelig å skjule imperiets planer for irakerne, og den 30. juni 1920 kom irakernes reaksjon, et omfattende opprør, hvor nesten alle etniske grupper deltok. Om opprøret skriver Atiyyah: ”1920-opprøret – eller revolusjonen, som nasjonalistene foretrekker å kalle den, var en viktig milepæl i utviklingen av en irakisk nasjonal bevissthet. Oppstanden var et resultat av samlingen av fire utilfredse grupper: Stammesamfunnene, de sjiamuslimske religiøse samfunnene, massene i byene ledet av de adelige og intellektuelle og utenlandsirakere, først og fremst irakiske offiserer i Syria” (16).

De religiøse sentraene oppfordret til opprør gjennom såkalte "fatwa" (17). Atiyyah skriver også: "I de sjiamuslimske hellige byene gikk politikk og religion så tett hånd i hånd, at ingen politisk bevegelse kunne lykkes uten støtte fra de ledende ulama og mujtahid, og ingen religiøs leder hadde råd til å se bort fra sine tilhengers synspunkter, hans autoritet var delvis avhengig av deres støtte". (18.)

Nå kalte de religiøse lederne, mujtahid, til "jihad", altså oppfordret de folk til å gjøre motstand mot okkupasjonsmakten. Dette ble oppfattet som en religiøs plikt folk skulle følge opp. Men opprøret hadde også et patriotisk aspekt, idet alle de etniske og religiøse gruppene deltok i det som en reaksjon på britenes kolonialistiske adferd ovenfor befolkningen. Britene ville for enhver pris knuse opprøret. Opprøret resulterte ikke bare i massakrer på irakere, men også i så store tap blant britiske soldater at britene ble overbevist om at det var umulig å styre Irak direkte. Derfor skyndte de seg i 1921 å etablere den irakiske staten.

Utviklende kolonimakt

Britene ble i Irak til 1958. Et viktig paradoks i irakernes forhold til britene var at irakerne – samtidig med at de gjorde motstand mot okkupasjonen og kjempet for uavhengighet – anerkjente at britene ikke helt var barbariske erobrere. I de førti årene Irak var en britisk koloni, oppnådde mesteparten av Irak en langt større utvikling enn landet hadde blitt til del de foregående fem hundre årene under tyrkerne. Irakerne fikk en bra infrastruktur, veier, elektrisitet, sykehus, et godt utdanningssystem, en politisk reform preget av et formelt demokrati som innebar et skille mellom de tre maktutøvende organer og et uavhengig rettsystem. Men framfor alt fikk de i 1921 for første gang på 700 år en stat, med Islam, flertallets religion, og arabisk som statens offisielle religion og språk. Sånn sett var Storbritannia sammenliknet med tyrkerne en utviklende kolonimakt. Nå ser mange irakere tilbake på denne perioden som en gyllen tid i Iraks moderne historie. Samtidig tror de og at det er britene som står bak problemene landet har vært gjennom siden det i 1959 ble uavhengig fra Storbritannia. De fleste irakere tror at om "to fisk fyker sammen i havet, står Storbritannia helt sikkert bak konflikten".

Britene klarte ikke å finne noen iraker de syntes kunne bli konge i den nye staten. Derfor importerte de kong Faisal I (20) fra den arabiske halvøyen, det nåværende Saudi-Arabia (21). Monarken hadde i virkeligheten ikke noen reell makt i landet. Maktapparatet besto av et ministerkabinett, støttet av et parlament der medlemmene dels ble utpekt av kongen og dels ble valgt av befolkningen. På overflaten kunne det virke som om statsministeren hadde makten, men den reelle makten lå hos den britis-

ke ambassaden i Bagdad. I perioden fram til 1958 ble det dannet en rekke regjeringer. Hver gang det var store demonstrasjoner eller konflikter, falt den upopulære regjeringen, og en annet tok over for å mane folket til ro og føre samme politikk. Det var tilgjengelig noen få personer som på skift fungerte som statsministere. Den meste kjente blant dem var den mest lojale ovenfor Storbritannia: Nuri Al-Said.

Fordeelene med å være et britisk mandatområde kunne likevel ikke oppveie de ulemene som fulgte av at Irak var bundet sammen med det britiske imperiet. De viktigste avgjørelsene om landets og folkets liv og fremtid ble truffet i London. Iraks utenrikspolitikk var underkastet Storbritannia, og landet måtte inngå militære allianser ikke bare med Storbritannia, men også med de andre regionale provestlige makter: Tyrkia, Pakistan og Iran. Blant disse alliansene var den såkalte Bagdad-pakten i 1955 (22), som samme år utviklet seg til den såkalte CENTO-pakten (Central Treaty Organization), da Pakistan og Iran tilsluttet seg avtalen.

Det var gode grunner til at irakerne var utilfredse med den ”utviklende kolonimakt”. Særlig var sjagruppene i Sør-Irak utilfredse. En viktig følge av briternes samarbeide med sunnimuslimske stammeldere i Vest-Irak under erobringen var at britene belønnet deres allierte med å la dem innta nøkkelposisjoner i den nyfødte staten. Slik kom disse til å dominere ministeriene, militæret, politiet osv. Britene regnet også med at de dermed bygde ut en elite i den nye staten som skulle bli deres allierte. Samtidig kunne britene straffe sjiamuslimene for motstanden de hadde ytt mot dem i 1916 og før opprøret i 1920. Sjiamuslimene ble nesten utelukket fra statlige stillinger. Det var veldig sjeldent at sjiamuslimer kom høyere opp enn tilsvarende en menig politibetjent, sersjant, skolelærer eller gatefeier. Det var også lett å se at Sør-Irak gjennom de påfølgende førti årene var det mest underutviklede området i Irak i forhold til infrastruktur, skoler og andre fasiliteter. Cirka en halv million sjiamuslimer levde også fram til 1958 under umenneskelige vilkår i sumpområder rundt Bagdad 23).

Sjiamuslimenes tiltro til amerikanere og briter forsvant enda mer med den amerikanske president George Bush’ svik av sjiamuslimene i sør i 1991. President Bush oppfordret irakerne til å gjøre opprør mot Saddams regime. Sjiamuslimene var de første som tok ham på ordet. Men på grunn av strategiske overveielser fra Bush sin side støttet ikke amerikanerne opprøret, men overlot dem til sin egen skjebne i Saddam Husseins hender. I dag, i 2003, blir flere massegraver fra den tiden funnet i Sør-Irak. At britene og amerikanere innførte en ”flyforbudssone” over Sør-Irak for å beskytte sjiamuslimene fra Saddam Hussein, lød hyklersk for irakerne.

Britene, islam og demokratiet

Konflikten mellom det irakiske folket og britene hadde i lang tid dreid seg rundt en sentral akse – den muslimske befolkningen og de kristne britene. Men i 1920-årene oppsto en ny akse. Irak begynte å få sine første politiske partier (24). De viktigste partier som ble dannet i 20-årene var: Al-Hizb al-Watani (Det patriotiske partiet), Hizb al-Sha'b (Folkets Parti) og Hizb Al-Taqaddum (Fremskrittspartiet). Samtidig kom små kommunistgrupper i aktivitet, med synlige bånd til Al-Hizb Al-Watani. Partiets ideologi ble sådd i fruktbar jord. I løp av kort tid ble det dominerende på den politiske scenen. I april 1949 innrømmet Bahjat Al-Attaya, formannen for de irakiske sikkerhetsstyrkene, at ”kommunismen er blitt så populær i storbyene, at partiet i den senere tid har trukket til seg ca. 50 prosent av de unge fra alle samfunnsklasser.” (25). Underveis ble det også dannet mange andre politiske partier, de viktigste blant dem det panarabiske Baath-partiet.

Baath-partiet ble dannet i Syria i 1944 (26). Syria hadde inntil andre verdenskrig vært en fransk koloni og ble uavhengig fra Frankrike i 1946. Stifterne av Baath-partiet var syriske intellektuelle med fransk utdannelse. Blant disse var den gresk-ortodokse kristne Michel 'Aflaq, som ble kjent som tenkeren i partiet. Det offisielle målet for dannelsen av partiet var å befri Syria fra Frankrike, men det er noen som påstår at det i virkeligheten var franskmenn som sto bak partidannelsen, kanskje i et forsøk på å veie opp mot kommunismens innflytelse i Syria og resten av Midtøsten (27). I hvert fall ble partiet dannet rundt noen uklare tanker og ideer om arabisk enhet. Det trakk til seg entusiastiske unge syrere, og spredte seg etter hvert til Vest-Irak, altså der i Irak hvor kommunistene hadde minst popularitet.

I 1957 var partiet i Irak blitt så betydningsfullt at kommunistpartiet sammen med to andre partier – Det Patriotiske Demokratiske Parti og Uavhengighetspartiet (Istiqlal-partiet) – sammen dannet en koalisjon. Men kommunistpartiet overskygget alle disse partiene. Sluglett & Sluglett skriver: ”Likevel hadde representative legale politiske partier – som vi har sett det – ikke vært lovlige før revolusjonen, og selv de som hadde fått lov til å fungere fra tid til annen som Istiqlal-partiet eller det Nasjonaldemokratiske Partiet, var noensinne i stand til å prøve ut grunnen for eller spre sin innflytelse gjennom velorganiserte valg. Resultatet var at den virkelig opposisjonen til monarkiet ble tvunget under jorden. Siden Baath-partiet og nasjonalistene/nasseristene var temmelig nye på den politiske scenen, var denne formen for opposisjon nesten utelukkende organisert av kommunistpartiet, som også kontrollerte de fleste masseorganisasjoner og fagforeninger.” (29). Britene pisket paradoksalt opp kommunistpartiets popularitet

gjennom å stemple alle antikritiske politiske aktiviteter som kommunistiske.

Utviklingen av utdanningssystemet, den gradvise elimineringen av analfabetismen sammen med de politiske partienes innsats skapte etter hvert en ny elite i det irakiske samfunn, som gradvis avløste den religiøse eliten. Det var en ny middelklasse under oppvekst, grunnlagt på to viktige faktorer: utdanning og arbeid for begge kjønn. Selv om kommunistpartiet erklærte seg som arbeiderklassens og bøndenes (proletariatets) parti, understreket partiet at det tok innover seg de historiske realitetene i Irak. Det fantes stort sett ingen arbeiderklasse i Irak, eller den var bare i støpeskjeen. Partiet hadde som et patriotisk og demokratisk parti mange andre oppgaver: å kjempe for uavhengighet, demokratisere samfunnet, samle de imperialistiske krefter, m.m. Derfor henvendte partiet seg til de unge med god utdanning, samtidig med at det henvendte seg til de etniske minoritetene og de fattige (30). Partiets moderne tanker om sosial rettferdighet, likestilling, demokrati, frihet og selvbestemmelse for de etniske minoritetene vant spesielt de unges hjerte. Enhver skoleelev eller universitetsstudent ble mistenkt for å være kommunist. Partiet ble særlig populært blant kurdere, kristne og sjiamuslimer. Det var minst populært i det rike Vestirak, britenes tradisjonelle allierte. Kurderne, landets største minoritet, begynte allerede i 1950-årene å bane seg vei opp i partiets ledelse (31); sjiamuslimene forsynte på den andre siden partiet med kanonføden det hadde bruk for i kampen mot imperialismen og de probritiske regjeringene.

Dermed sto kommunistpartiet i spissen for de demokratiske kreftene i Irak. Det forsøkte å endre irakernes holdning til konflikten med Storbritannia fra å være en konflikt mellom muslimer og kristne til en konflikt mellom rike imperialister på den ene siden og de fattige og undertrykte i resten av verden på den andre siden. Sovjetunionen var de undertryktes store håp. I kampen mot de imperialistiske briter hadde de undertrykte irakerne på denne måten Sovjetunionen, arbeiderklassen i de vestlige landene og frigjøringsbevegelsene i den tredje verden ved sin side, selv om ikke alle disse var muslimer.

Kommunismen hadde en historisk framgang i årene fram til 1959. Den ”vant så sterkt fram i styrke og popularitet at partiet kontrollerte Bagdads gater. Det var en kraft man måtte regne med. Partiets appell var så sterk at det i Januar 1959 så seg tvunget til å annonsere at det ikke kunne ta opp nye medlemmer ettersom det manglet administrativ kapasitet til å forholde seg til dem”. (32)

Partiet styrte Student- og ungdomsorganisasjonen, Kvinneligaen, advokatforeninger, ingeniør- og lærerforeninger, organisasjonen for fredspartisanene, osv. Likevel kunne

ikke partiet etablere sin politikk som samfunnets grunnleggende ideologi. Partiet sto alene mot en kanskje ubevisst allianse mellom imperialistene på den ene siden og islamister og arabiske nasjonalister på den andre siden. Partiet ble ytterligere svekket ved at det uforbeholdent fulgte Sovjetunionens linjer i alle spørsmål og forsømte virkeligheten i den arabiske og islamske verden, selv om partiet var godt kjent med forholdene. Likevel klarte partiet å så og spre tanker og ideer om demokrati, likhet og frihet.

Kampen mot den britiske kolonialismen var så het og voldsom at Storbritannia gang på gang måtte avlyse planer og justere politikken sin overfor Irak. Det var uavbrutte demonstrasjoner, streiker på arbeidsplasser, universitet og gymnasier og flere ganger førte blodige konfrontasjoner mellom demonstranter og politiet til regjeringers fall. Mellom 1948-1958 falt for eksempel ca. 20 regjeringer på grunn av slike konfrontasjoner. (33)

Kommunistpartiets akilleshæl var at den kommunistiske ideologien hadde en ateistisk basis. Partiet forsøkte forgjeves å dempe betydningen av dette så mye som mulig. (34). Men som en forlengelse av ateismen, ble de kommunistiske aktivitetene i Irak igangsatt og partiet opprinnelig dannet av kristne og jøder (35). Og det var nettopp denne svakheten britene spilte på i sin kamp for å utrydde kommunismen. De stemplet alle former for motstand mot dem som kommunistisk aktivitet. Det gjorde de for å avskrekke de religiøse kretsene i samfunnet. Britenes hyklerske politikk fremgår av det følgende:

Den britiske etterretningsoffiseren B.B. Ray skrev den 20. april 1949 et brev til direktøren for de hemmelige irakiske sikkerhetsstyrkene, hvor han sier: "Vi kan ikke utrydde kommunismen helt utelukkende med såkalte 'politimetoder' og sikkerhetsstyrkene kan bare gjøre lite for å utrydde kommunismen. Vi kan ikke gjøre annet enn å vente og se den vokse for å i ettertid foreta 'korrigerende tiltak' i ettertid".

Blant de "korrigerende" tiltak som Ray foreslo var det han kalte "religiøse tiltak". Dette kom tydeligere fram i hans utsagn: "Kommunismen er opprinnelig imot religion ... og selv om kommunistene har gjort alt hva de har kunnet for å dempe det religiøse spørsmålet, virker det som om denne saken kan gi regjeringen en støtte i kampen mot dem". Det kommer som en åpenbar forlengelse av denne linjen at den britiske ambassadøren i Irak, Sir John Trotter, senere, den 6. oktober 1953, tok direkte kontakt med den religiøse lederen Sheik Mohammed Hussain Kashif Al-Ghita'. Han besøkte sheiken på hans skole i Najaf og diskuterte, i følge sheiken, spørsmålet om "den felles fienden, som var begynt å spre sin mørke propaganda... i den hellige by" (36).

Militæret

Samme året som britene dannet den irakiske staten, 1921, gikk de i gang med å opprette de første avdelingene av den irakiske hæren. På dette området hadde britene som utgangspunkt at hæren skulle være liten, og bare i stand til å håndheve lov og orden i landet. Offiserene skulle komme fra de lojale områdene i det vestlige Irak. Det gikk ikke helt slik. Til tross for dette fikk hæren oppgaver som krevde mer enn en liten sikkerhetsstyrke. Den skulle for eksempel kunne delta i Storbritannias militære allianser i området. Og det ble etter hvert uunngåelig at offiserene også ble utvalgt fra middelklassens ungdom i alle de store byene, unge menn med gymnasium eller universitetsutdannelse. Ungdom fra de etniske minoritetene slapp også inn i hæren. Derfor ble kommunistpartiet og de andre partiene i stand til å sikre seg et ståsted i militæret. Det ble dannet kommunistiske celler i hæren, på tross av at politisk aktivitet i styrkene var absolutt forbudt. For britene var det heller ikke til å unngå at menige soldater måtte bli rekruttert fra underklassen (37), særlig blant unge sjiamuslimer. Gjennom å bygge opp hæren skapte britene også et farlig våpen, som kunne brukes av det irakiske folket i kampen mot Storbritannia. Det irakiske militæret spilte en markant rolle i det politiske livet. Hæren utførte en rekke statskupp eller kuppforsøk, det første i oktober 1936 under en kurdiske generalen Baqr Sidqi (38), som i en kort periode satte den probritiske regjeringen ut av spill. Men han ble snikmyrdet. Det viktigste kuppet fant sted i 1941 av general Rashid Ali Al-Gailani (39). Al-Gailani, som ble kjent for sitt gode forhold til Nazi-Tyskland, overtok makten i Bagdad i noen få måneder og fikk stor oppslutning blant irakerne på grunn av sine antibritiske holdninger. Men de militært overlegne britene kunne endelig, etter 30 dagers blodig kamp med den irakiske hæren i mai 1941 knuse hans regjering (40). Al-Gailani flyktet til Tyskland, hvor han ble resten av livet.

Den 14. juli 1958 lyktes det en håndfull offiserer under ledelse av oberst Abdul Karim Qassem å velte kong Faisal II og den probritiske regjeringen og erklære Irak som selvstendig republikk. De fleste av offiserene var ikke kommunister, men tilsynelatende hadde de planlagt aksjonen i samarbeid med kommunistpartiet. Det kunne vært kalt et statskupp, men det ble ikke hetende det. Like raskt som offiserene sendte ut sin første radiomelding utviklet aksjonen seg til en folkelig revolusjon (41). Millioner av irakere, befolkningen var nå blitt så mange som sju millioner, gikk ut på gatene for å uttrykke sin støtte til det nye regimet (42). Nøkkelpersonene i det gamle regimet, blant annet statsministeren Nuri Al-Said (43) og kong Faisal II's onkel, Abdul Illah (33) som i mange år hadde optrådt som kongens verje, ble arrestert, og noen av dem drept på stedet. Al-Saids og Abdul Illahs lik ble slept ut på gatene.

Friheten

Det nye regimet ble straks anerkjent, først av Egypt og siden av Sovjetunionen og andre land. Dette sjokkerte britene. Planleggingen av kuppet var så gjennomtenkt at de britiske troppene i mange av militærbasene i Irak ble paralyisert og satt ut av spill. Ingen av de planene som hadde blitt utarbeidet på forhånd i påvente av en slik utvikling, fungerte. Ingen nøkkelpersoner rakk f.eks. å søke beskyttelse i den britiske, amerikanske eller andre vestlige ambassader i Bagdad. Ingen av de lojale divisjonene i det irakiske militæret rakk å gjøre motstand (45). Men amerikanerne og britene gjorde seg klare til angrep. Amerikanske tropper ble sendt til Libanon og britiske til Jordan, men de foretok seg ingenting (46). Kanskje var det på grunn av sterk advarsel fra Sovjetunionen, men Majid Khadduri mener at amerikanerne og britene hadde kontaktet Qassem gjennom diplomatiske kanaler og inngått en avtale; ingen intervensjon, men til gjengjeld måtte Qassem love å ikke angripe de to landenes interesser i Irak.

De påfølgende månedene demonstrerte at det virkelig var snakk om en revolusjon i landets politiske, sosiale og økonomiske liv. For første gang ble politiske partier, som hadde vært undergrunnspartier under kongedømmet, offentlige og lovlige. Det samme gjaldt de forskjellige fagforeningene. I sosiale spørsmål var det konkrete framskritt, særlig i kampen for kvinnene og den voksende arbeiderklassens rettigheter. Økonomisk rettet det nye regimet et hardt slag mot briternes produksjons- og eksportmonopol på irakisk olje. I den berømte "Lov nr. 80 av 1961" erklærte den nye regjeringen at all fremtidig leting etter og produksjon av olje skulle være under nasjonal kontroll. Det vil si at britene og de multinasjonale oljeselskapene ikke lenger kunne søke etter eller produsere olje i nye områder av Irak. Regjeringen presset hardt på disse selskapene for å øke Iraks andel av oljeinntektene.

Den nye regjeringen førte en nøytral utenrikspolitikk og vektla samarbeidet med de såkalt ikke-allierte landene og tildels et samarbeid med Sovjetunionen, særlig militært. Irak ble den fremste kjøperen av sovjetiske våpen i Midtøsten (47). Dessuten undertegnet regjeringen mange såkalte kulturavtaler med Sovjet og andre sosialistiske land. Men Qassem slo fast at han ikke var kommunist og at Irak ikke kunne bli et kommunistisk land. Qassem gjorde det også helt klart at han var irakisk patriot, dvs. han tok avstand fra tankene om panarabisk enhet. På denne måten viste han ingen interesse for å slutte Irak til den egyptiske president Jamal Abdul Nassers Forente Arabiske Republikk (48).

Qassem var grenseløst populær, særlig blant sjiamuslimene. Hans popularitet baserte seg på de raske framgangene som folket opplevde. Vann og elektrisitet kom

fram selv til landsbygda, en landbruksreform ble innført umiddelbart etter revolusjonen, støtte til industrisektoren, kamp mot arbeidsløshet og igangsetting av byggearbeidere. For eksempel bygde Qassem en helt ny bydel i Bagdad med tusenvis av rekkehus i moderne standard. En halv million sjiamuslimer som bodde i sumpområder omkring Bagdad ble bosatt i byen (49). Bydelen ble hetende *Medinat Al-Thawrah* (Revolusjonsbyen) og har siden byttet navn to ganger. Under Saddam Hussein het den "Saddambyen" og nylig ble den omdøpt til "Al-Sadr-byen" etter den sjiamuslimske lederen Mohammed Baqr Al-Sadr, som ble henrettet i 1979. Qassem gjorde en sterk innsats for å rette opp på underutviklingen i Sør-Irak, men nådde ikke veldig langt. Han fikk bare beholde makten i fire og et halvt år. Selv om folket fikk gratis legehåndtering, det ble utdanning for alle og selv om staten, med kommunistene i spissen, jobbet hardt for å alfabetisere befolkningen, forble Sør-Irak et underutviklet område som manglet sykehus og skoler. Mange plasser var det en skole til deling på mange landsbyer, og typisk var det én lærer i skolen, som både ledet skolen og underviste i alle fag. Qassem blandet seg aldri inn i diskusjonene mellom sjia- og sunnimuslimer, og hans egen tilhørighet ble aldri kjent, men av sjiamuslimene ble han oppfattet som en sjialeder.

Alternativet til militær intervensjon

En direkte militær intervensjon mot revolusjonen 14. juli 1958 var åpenbart umulig. Britene og amerikanerne måtte derfor gå omveier for å velte Qassem. Denne gikk gjennom å spille på motsetningene i det irakiske samfunnet og resulterte i et høyt antall kuppforsøk og attentater mot revolusjonens leder Abdul Karim Qassem. I september 1959 ble Qassem utsatt for et attentat og alvorlig såret. Forsøket ble utført av to unge menn fra Vest-Irak, den ene ble drept på stedet, mens den andre, den 22-årige Saddam Hussein, klarte å flykte. Til slutt lyktes det britene å velte Qassem's regime 8. februar 1963, da han også ble drept.

Konflikter

Den første konflikten som oppsto i det irakiske samfunnet på Qassem's tid var konflikten mellom de arabiske nasjonalistene på den ene siden og Qassem og kommunistene på den andre. Kort tid etter 14. juli 1958 gikk alliansen mellom kommunistene og Baath-partiet i oppløsning. Men ikke nok med det; de to partiene havnet i en voldelig rivaliseringsstrid. Denne konflikten spredte seg i alle mulige retninger. Mens kommunistene f.eks. støttet Qassem's irakiske patriotisme, hevdet Baath-partiets tilhengere og de andre nasjonalistiske gruppene at 14. juli-revolusjonen opprinnelig hadde hatt

til formål å innlemme Irak i den Forente Arabiske Republikk (50). Disse gruppene anklaget Qassem for å forråde revolusjonen. Allerede i september 1958 utviklet dette seg til en alvorlig konflikt mellom Qassem og general Abdul-Salam Aref, som var både visestatsminister og innenriksminister. I november samme året ble Aref anklaget for å ha planlagt et kuppforsøk mot Qassem. Han ble stilt for folkets domstol og dømt til døden, men i februar 1959 ble han benådet og plassert i husarrest. (51) Snart kom et nytt kuppforsøk, utført i den nordlige byen Mosul av offiserer som hadde deltatt i 14. julirevolusjonen. Det ble først og fremst kvalt av kommunistiske militsgrupper. Selv om Qassem og kommunistene klarte å dempe mediedekningen av begivenhetene spredte det seg mange fortellinger om grusomheter og drap av både kommunistene og kuppmakerne og deres tilhengere (52). Kort tid gjentok situasjonen seg i en annen nordlig by, oljebyen Kirkuk.

Det var ikke bare de arabiske nasjonalistene som hadde problemer med Qassem. Kurderne hadde like store problemer. I 1961, kort tid etter at han kom tilbake fra eksil i russland, erklærte den kurdiske lederen Mullah Mustafa Al-Barzani væpnet kamp for kurdisk selvstyre i de fjellrike områdene i Nord-Irak (53). Det var ikke britene som hadde skylden for disse konfliktene, men britene spilte på dem alle og kunne utnytte alt som kunne destabilisere landet og Qassemes regime.

Uavgjorte saker

Qassem ble av britene sett på som en alvorlig fare. Det var ikke bare Irak som smuldret mellom hendene deres. Qassem begynte å true britiske interesser i hele regionen. I 1961 fremmet han krav om at det lille, oljerike nabolandet Kuwait var en del av irakisk territorium, og han forlangte å få landet tilbake (54). Kuwait var på dette tidspunktet ikke en selvstendig stat, men et britisk protektorat. Samme året ble Kuwait erklært som en selvstendig stat og opptatt i den arabiske liga og i FN. Qassemes krav skapte panikk blant konservative probritiske golfstater. Selv om kravet på Kuwait som en del av Irak ikke kom videre på dette tidspunktet, bidro affæren til å isolere Qassem i regionen.

Motsetninger

I denne perioden var det også mange interne motsetninger i irakisk politikk. Qassem begynte etter de tragiske hendelsene i Mosul og Kirkuk i 1959 å ta skarp avstand fra kommunistene, og han begynte å "rense" staten og militæret for kommunistiske elementer (58). Kommunistene begynte på ny å oppleve fengsling og tortur. Det paradoksale var at kommunistene likevel nesten uforbeholdent støttet Qassem. Det var kanskje

flere grunner til denne motsetningsfylte holdningen.

For det første var ikke kommunistene i tvil om Qassemes patriotisme og hans anti-imperialistiske holdninger. Derfor var det nødvendig å støtte ham, særlig når han sto ovenfor alvorlige trusler fra imperialismen og mange irakiske grupper, som i større eller mindre grad var alliert med imperialistene.

For det andre ønsket sannsynligvis Sovjetunionen at kommunistene skulle gi Qassem støtte på grunn av de gode forholdene mellom den irakiske staten og Sovjetunionen. For det tredje var alternativet til å støtte Qassem å styrte ham, overta makten og innføre et kommunistisk regime i Irak. Muligens var kommunistpartiet i stand til å styrte Qassem, men dette ville bare avføde en kritisk situasjon. Det var riktig at imperialistene var mot Qassem og at de ville styrte ham, men de var sikre på at han ikke var kommunist, og heller ikke arabisk nasjonalist, og heller ikke noen entusiast for shi'ismen i det irakiske samfunnet. Å styrte Qassem og etablere et kommunistisk regime ville uten tvil utløse britisk-amerikansk intervensjon. Det var Sovjetunionen helt sikkert ikke interessert i.

Den andre motsetningen kommunistene sto overfor var at de samtidig som de støttet Qassem hadde gode relasjoner i hvert fall til noen fraksjoner av Kurdistans Demokratiske Parti (KDP) under Mustafa al-Barzani, som hadde erklært geriljakrig mot Qassemes regime (59). Kommunistenes støtte til kurdernes selvråderett var et prinsippsspørsmål, men alliansen med det sjah-støttede KDP var et paradoks. Det kunne nok begrunnes med at kommunistene hadde bruk for gode forhold til den kurdiske bevegelsen, ettersom Kurdistan var et trygt område der de i nødsfall kunne søke tilflukt. Det kan også forstås ut fra at størstedelen av kommunistpartiets ledelse i denne perioden var kurdere. Det kan også kanskje forklares ut fra at kommunistpartiet gikk sterkt inn i kampen for kurdernes selvråderett, herunder kurdernes rett til en egen, uavhengig stat.

Kommunistpartiets holdning og støtte til kurderne smittet over på den arabiske delen av befolkningen, særlig i Sør-Irak der kommunistene var populære. Der fantes det en uforbeholden støtte til kurdernes rett til selvstyre. Kommunistenes støtte til kurdernes selvråderett, ut fra en ideologisk overbevisning, stemte for den panarabiske bevegelsen dårlig overens med partiets samtidig manglende støtte til det palestinske folket. Kommunistpartiet fulgte Sovjetunionen i anerkjennelsen av Israel og hadde også forbindelser med det israelske kommunistpartiet, en uforvarlig holdning og utilgivelig "feil" i det daværende Midtøsten. Om denne holdningen også hadde noe å gjøre med den overordnede entusiasmen for en irakisk patriotisme og avstanden til

tanken om arabisk enhet er det mulig å diskutere, men konsekvensene var det vanskelig for kommunistene å ta feil av. Dette provoserte de arabiske nasjonalistene. Sist, men ikke minst, hadde kommunistene et problem i forhold til religion. Selv om de forsøkte å dempe budskapet om at kommunismen var i strid med Islam, kunne de ikke endre sin støtte til kvinners likestilling. Dette provoserte mange muslimer og ga britene en gylden sjanse til å utvikle sin hykleriske propaganda. På denne bakgrunnen var det grunnlag for en allianse mellom islamistene og de arabiske nasjonalistene, mot Qassem og kommunistene.

På slutten av 1959 ble det for første gang dannet en bred allianse direkte mot kommunismen, og indirekte mot Qassem. Slagordet var ”kommunismens fiender, forén dere!”. I denne brede alliansen inngikk Baath-partiet, andre arabisk-nasjonalistiske grupper (særlig tilhengerne av Egypts president Jamal Abdul Nasser), religiøse grupper og den menige delen av befolkningen, som kommunistene provoserte gjennom sine kampanjer for sosial endring, og særlig for kvinners rettigheter. Alliansen vokste og brukte grov vold mot kommunistene på et hittil usett nivå (60). Batatu skriver: ”Et viktig resultat av disse aktivitetene var at Bagdads gater langsomt ble revet vekk fra kommunistpartiets kontroll og ble en slagmark mellom de to sidene. I 1961 rapporterte kommunistpartiets generalsekretær at 286 partimedlemmer og sympatisører var blitt myrdet av nasjonalistiske bander og at tusenvis av familier var blitt tvunget vekk fra sine hjem i nasjonalistiske nabokvarter, som et resultat av trusler og andre virkemidler.” (61)

Til slutt lyktes alliansen med å gjennomføre et vellykket kupp 8. februar 1963. Kommunistene gikk straks imot kuppet og oppfordret sine medlemmer, tilhengere og folket til å gjøre motstand. Kuppmakerne svarte tilbake med ”melding nr. 13” som ble sendt ut over radio den 8. februar og oppfordret befolkningen til å ”utrydde kommunistene”. Qassem ble arrestert og henrettet allerede dagene etter kuppet. Kommunistene kjempet intenst, desperat og modig i flere dager, deretter mer sporadisk. Der de ble arrestert ble de tatt av dage på stedet, eller torturert og henrettet, ikke bare i store fengsler, men også på lokale politistasjoner. Meldinger om alvorlige grusomheter, særlig voldtektene av flere tusen kvinner, sjokkerte befolkningen. Kommunistpartiets ledelse ble med unntak av de som rakk å flykte til de kurdiske områdene, eliminert.

Hvorvidt britene eller amerikanerne var innblandet i alle disse kuppforsøkene, og særlig kuppet den 8. februar 1963, kunne man i begynnelsen ikke bevise, bare argumentere logisk for. Hvem hadde størst interesser i denne utviklingen? Svaret på spørsmålet om britene og amerikanernes rolle ble senere kommentert av Ali Saleh al-Sa’di,

formann for Baath-partiet (1960-63) og medlem av det styrende revolusjonsrådet som ble opprettet 8. februar 1963. Ordrett sa Al-Sa'di: "Vi kom til makten den 8. februar ombord på et amerikansk tog".

Demokrati, arabisk nasjonalisme og islam

Begivenhetene etter 14. juli 1958 viste at de politiske kreftene på den tiden kunne deles opp i to kategorier – demokratiske krefter (patrioter og kommunister) på den ene siden og arabiske nasjonalister på den andre (62). En tredje kategori, islamister, eksisterte også, men de fungerte ikke som en selvstendig kraft. På den tiden ble islamisme oppfattet som et aspekt av arabisk nasjonalisme. Britene og amerikanerne ville for enhver pris utrydde kommunismen i Irak og svekke Sovjets innflytelse i hele Midtøsten. Hvorvidt de var klar over at dette også ville føre til en dominans av arabisk nasjonalisme er mer uklart.

Den arabiske nasjonalismen

I etterkant av Qassemes fall viste det seg at kjernen av de antikommunistiske kreftene, som på overflaten syntes å omfatte et spekter av nasjonalistiske og religiøse grupper, bare besto av ett godt organisert arabisk-nasjonalistisk parti, Baath-partiet. Andre arabiske nasjonalister var dårlig organiserte, men besto av entusiastiske offiserer som beundret Nasser og ønsket øyeblikkelig enhet med Egypt. Blant islamistene fantes det en svak avdeling av det muslimske brorskapet, men ellers ikke noen organisert islamistisk bevegelse eller parti. Baath-partiet sto fram som den dominerende blokken blant kuppemakerne.

Baath-partiets posisjon i Irak ble forsterket ytterligere av et kupp i Syria 8. mars 1963 hvor det syriske Baath-partiet overtok makten. De nye regimene i Irak og Syria inngikk 17. april 1963 en offisiell avtale om forening med Egypt. Det var en samarbeidsavtale på flere fronter hvor landenes suverenitet ble bevart. Avtalen ble aldri satt ut i livet, først og fremst på grunn av de store forskjellene mellom Nasser og Baath-partiets oppfattelse av hva arabisk nasjonalisme gikk ut på. Baath-partiet var ikke et homogent parti. Kort etter kuppet ble den manglende homogeniteten tydelig, da de forskjellige synene på karakteren av den såkalte "arabiske nasjonalismen" kom opp til overflaten. For første gang dukket en retning i partiet opp som gikk inn for en kombinasjon av arabisk nasjonalisme med kamp for sosialisme med utspring i marxismen (63). Disse sjokkerende tankene førte til en splittelse på partiets 6. kongress i oktober samme år, som førte så vidt at partistifteren og andre ble anklaget for å være reaksjonære og kastet ut av partiet. Men følgene av denne splittelsen rakk ikke å bli ført ut i

livet, fordi det deretter brøt ut blodige interne konflikter i partiet og mot de nasjonalistiske offiserene i regjeringen. Enden på konflikten var at general Abdul-Salam Aref, en nasserist, 18. november 1963 gjennomførte et vellykket kupp og veltet Baath-partiets regime. I ni måneder, fra 8. februar og til regimets fall, var den irakiske dagsordenen ikke annet enn vold. Først mot kommunistene, så mot noen av kuppmakerne som ble skuffet over Baath-partiets dominans og den senere interne volden i selve Baath-partiet. Under kuppet ble mange medlemmer av partiet drept, men likevel utgjorde ikke kuppet noe knusende slag mot partiet, på samme måte som kommunistene hadde blitt rammet 8. februar 1963. Splittelsen i partiet fortsatte under jorden.

Aref hadde vært den andre nøkkelpersonen 14. juli 1958. Hans entusiasme for "arabisk enhet" gjorde at han umiddelbart etter 14. juli insisterte på at Irak skulle slutte seg til Nassers Forente Arabiske republikk, en tanke som Qassem kategorisk hadde avvist. Dette skapte konflikter og endte med at Aref ble anklaget for å ha planlagt et attentat mot Qassem og satt i husarrest, hvor han forble inntil 8. februar 1963. Kuppdagen kom han ut av husarresten, gikk rett til presidentpalasset og ble utnevnt til president. Men igjen opplevde han at hans interesse for Nasser ble ignorert, som førte til at han ledet kuppet mot Baath-partiet den 18. november 1963. Arefs førsteprioritet var å gjenopplive Nassers Forente Arabiske Republikk (U.A.R.). Tanken ble nå avvist av Nasser selv. Aref hadde ikke noe politisk parti i ryggen. Derfor ledet han landet gjennom militære tilhengere, og det lyktes ham å bygge opp et offisersbyråkrati hentet fra arabiske sunnistammer i Vest-Irak. Men i 1964 dannet han en politisk organisasjon i Irak med navnet "Den arabiske sosialistiske union", et tegn på at sosialismen etter hvert hadde blitt moteriktig i Irak. Aref ville støtte opp om den arabiske sosialismen gjennom konkrete skritt. Samme år innførte han for første gang i Iraks historie en overraskende lov om nasjonalisering av mange virksomheter, banker og forsikringsselskaper (65), der virksomheter ble konfiskert fra privatpersoner og gjort til offentlig eiendom. Særlig blant kommunistene ble dette betraktet som et skritt på veien mot sosialisme, og førte til en splittelse i partiet over hvorvidt man skulle støtte Arefs "sosialistiske" regime. Splittelsen var så kraftig at deler av partiledelsen foreslo at partiet skulle oppløse seg selv og bli integrert i Arefs Arabiske Sosialistiske Union.

Aref blir også husket for at han i september 1965 i strid med ønskene fra militæret utnevnte Abdul Rahman Al-Bazaz til statsminister (66). Al-Bazaz var professor i jus, og gikk sterkt inn for å bedre forholdene mellom Irak og Vesten, så sterkt at han ble anklaget for spionasje og etter 14.juli-revolusjonen framstilt for Folkets domstol, som ble opprettet umiddelbart etter revolusjonen. Al-Bazaz visste at det ikke ville være lett

å reparere forholdene i Irak, men han begynte likevel med et veldig betent spørsmål, det kurdiske spørsmålet. Det lyktes ham å få i hus en avtale med kurderne den 29. juni 1966, hvor alle militære operasjoner i Nord-Irak kom til opphør, og fredsforhandlinger ble innledet for å løse det kurdiske problemet (67). I April 1966 omkom Aref i en flyulykke. Årsaken til flyulykken, som førte til at Aref døde, ble ikke avklart, men det lyktes broren hans, general Abdul Rahman å få kontroll over landet, og han etterfulgte sin bror som president.

Baath-partiets vei til makta

1967 var på mange måter et vendepunkt i Iraks moderne historie. Resultatet av seksdagerskrigen mellom Israel og araberne sjokkerte irakerne på samme måte som den sjokkerte hele den arabiske verden. En alvorlig følge av denne krigen var at islamistene og de arabiske nasjonalistene ga den manglende sovjetiske støtta en del av skylda for arabernes nederlag. Sovjetunionens, og dermed også de prosovjetiske kommunistpartienes innflytelse i den arabiske verden blei svekka. Sovjetunionen mista – med rette eller urette – troverdighet blant massene, og nå blei det reist spørsmål om Sovjetunionen i det hele tatt var ei supermakt, og om det overhodet var interessert i å støtte araberne. Med andre ord blei følgende spørsmål stilt: Er vår kamp mot imperialismen og dens framskutte base i Midtøsten, Israel, en internasjonal kamp der vi irakere og arabere er i samme båt som Sovjetunionen, arbeiderklassen i Vesten og frigjøringsbevegelsene i resten av verden? Eller står vi som arabere og muslimer aleine mot imperialismen?

Derfor rulla det ei antisovjetisk bølge gjennom Midtøsten, og bølga var sterkest blant kommunistene sjøl. Det var i forlengelse av denne bølga at kommunistpartiet i september 1967 opplevde en historisk splittelse. Irak fikk to kommunistiske partier – det opprinnelige prosovjetiske, og et nytt revolusjonært parti som tok sterk avstand fra den sovjetiske linja og i stedet identifiserte seg med Che Guevara. Allerede samme år begynte det så smått en geriljakrig i sumpområdet i Sør-Irak (69). Splittelsen i Baath-partiet kom også opp til overflaten. Nå fikk Irak to Baath-partier, et venstrefløyparti med marxismen som ideologi, og et høyrefløyparti som holdt fast ved de opprinnelige uklare tankene om arabisk enhet. Men begge Baath-partiene tok sjølsagt navnet Det arabiske sosialistiske Baath-partiet. Følgene av denne utviklinga i landets mest kjente og viktigste partier blei straks merkbar. For første gang på mange år blei det demonstrasjoner og streiker ved Bagdad universitet, og det blei snakk om en brei venstrefløyalians. Denne utviklinga var i økning hele året fram til juni 1968.

Som tidligere nevnt hadde heller ikke Arefs regime noen folkelig base, og heller

ikke Den arabiske sosialistiske union fungerte. Regimet støttet seg til enkelte generaler i nøkkelposisjoner i staten. Ett var sikkert: Regimet kunne umulig overleve den dramatiske utviklinga i 1967 – det var dødsdømt. Det er vanskelig å se om venstrefløyen var i en situasjon som kunne gjort det mulig å overta makta. Men dens aktivitet var økende og truende, og det var klart at andre holdt øye med situasjonen. 17. juli 1968 blei Aref velta ved et ”hvitt kupp” gjennomført av to generaler: Abdul Rahman Al-Dawood, sjefen for garden ved presidentpalasset, og Abdul Razzak Al-Najif, sjefen for den militære etterretningstjenesten. De to generalene satte Aref og familien hans på et fly og sendte dem ut av landet, til Tyrkia. I en slik situasjon ville det være opplagt at den ene av dem blei president og den andre statsminister. Men generalene gjorde noe svært ukarakteristisk, idet den ene, Abdul Razzak Al-Najif, blei statsminister, mens de til stillingen som president fikk tak i en pensjonert general, Ahmad Hassan Al-Bakr. Al-Bakr hadde vært blant kuppmakerne 8. februar 1963. Etter 18. november det året blei han pensjonert, men han bevarte et sterkt politisk engasjement i Baath-partiets aktiviteter.

To uker seinere samme år, 30. juli, kom det et nytt kupp. Nå var det den nye presidenten, Al-Bakr, som satte prikken over i-en. I ei melding over radio avsatte han statsminister Al-Najif og general Al-Dawood og anklaget dem for å være spioner og agenter for den britiske etterretningstjenesten! Han erklærte også at Baath-partiet var organisator av noe han kalte ”den hvite revolusjonen”. De to generalene Al-Najif og Al-Dawood blei sendt i eksil. General Al-Najif blei seinere snikmyrda i London i 1985, og Al-Dawood bor nå i eksil i De forente arabiske emirater.

Slik kom Baath-partiets høyrefløy til makta. Ingen veit hvor mange medlemmer partiet hadde, eller om det hadde vært i stand til å overta makta uten den komedien som blei utført i samarbeid med Al-Najif og Al-Dawood. Men det var klart at partiet blei utvalgt av britene og amerikanerne til å herske over det nye Irak. På en mafialiknende måte begynte partiet å eliminere sine motstandere, og særlig den revolusjonære venstrefløyen blei utrydda én gang for alle. Det nyfødte revolusjonære kommunistpartiet blei totalt eliminert i april 1969 da lederen av partiet, Aziz Al-Hajj, blei arrestert. Han blei ikke likvidert, ettersom han valgte å samarbeide med Baath-partiet. I stedet blei han sendt til Frankrike. Baath-partiet opptrådte også med mafiametoder når det gjaldt å rekruttere medlemmer. Partimedlemskap blei en stor fordel ved at det ga adgang til offentlige stillinger og makt i samfunnet, men det forpliktet også medlemmene til å sette partiet høyest i tilværelsen. Mafiatenking og atferd ytra seg særlig gjennom at hvis en først hadde meldt seg inn i partiet, var det forbudt å melde seg ut igjen. Partiet mangla åpenbart oppbakking eller rettere sagt en pålitelig maktbase i militærappara-

tet, men ville straks skaffe seg en slik base. I løpet av noen få måneder blei det pumpa et stort antall unge offiserer inn i forsvaret. For å ta offisersutdannelse måtte en tidligere ha eksamen fra videregående skole, og sjølve offisersutdannelsen tok fire år. For medlemmer av Baath-partiet blei det nå mulig å bli utdanna til offiser på tre måneder, og videregående eksamen var ikke nødvendig.

Hvem er i samme båt?

Utviklinga i 1958–1970 viser at sjøl om de amerikanske og britiske etterretningstjenestene kan påvirke og styre bestemte grupper i et land, kan de ikke bestemme et lands og et folks skjebne. Amerikanerne og britene var hovedsakelig interessert i to viktige ting: For det første å svekke eller eliminere kommunistene og de andre venstreorienterte gruppene, og for det andre oljen i Irak. Baath-partiet greide lett å utrydde venstrefløyen, ikke først og fremst fordi venstrefløyen utgjorde en fare for amerikanerne og britene, men fordi venstrefløyen eller ei hvilken som helst annen gruppe ville utgjøre en trussel mot partiet sjøl. Men det paradoksale var at den raske og sterke utvidelsen av Baath-partiet førte til nye grupperinger innafor partiet. En ny venstrefløy blei født i sjølve høyrefløyspartiet. Det var nettopp denne interne venstrefløyen som retta et hardt og historisk slag mot amerikanernes og britenes andre interesse, oljen. Amerikanerne og britene tilga aldri Baath-partiet at partiet i 1972 nasjonaliserte oljen i Irak. Det var et modig skritt som heller ikke det patriotiske Qassem-regimet hadde vært i stand til å gjennomføre. I 1961 begrensa Qassem som tidligere nevnt bare de vestlige selskapenes adgang til å sette i gang ny oljeproduksjon i Irak. Men nå erklærte Baath-partiet at all oljen i Irak var en nasjonal ressurs, og de vestlige selskapene blei kasta ut.

Utviklinga i Irak i de følgende 30 åra kan ikke forstås uten de motsetningene som har eksistert siden 1917: oljen, religionen, nasjonalismen, de etniske gruppenes problemer, Iraks uavklarte spørsmål om territoriale konflikter med nabolanda osv. I de siste 90 åra har britene og seinere også amerikanerne kjempa hardt for å kvele de demokratiske og moderne kreftene i Irak ved å eliminere venstrefløyen, og særlig kommunistene. Da Baath-partiet fikk makta i 1963 og på ny i 1968, blei de arabisk-nasjonalistiske kreftene i landet styrka på bekostning av demokratiet.

I åra 1972–1979 utvikla Baath-partiet seg til det mest populære partiet i landet. Irak opplevde – takket være oljeressursene, som var under fullstendig irakisk kontroll – ei eksplosiv utvikling. Irak så ut til å gå over fra å være et u-land til å bli et moderne industriland. Hundrevis av utviklingsprosjekter blei satt i gang. Det beste målet på omfanget av utviklinga var at det irakiske arbeidsmarkedet plutselig trengte 3–4 millioner fremmedarbeidere. På det sosiale området, og særlig når det gjaldt kvinnenes og

arbeidernes rettigheter, virkeliggjorde Baath-partiet kommunistenes drømmer og løfter. For mange kommunister blei det vanskelig å se hvem som var mest kommunistisk – kommunistpartiet eller Baath-partiet (70). Det var derfor ingen overraskelse at kommunistpartiet (nå var bare det prosovjetiske igjen) gikk inn i en koalisjon med Baath-partiet under ledelse av det sistnevnte. På den internasjonale arenaen blei Baath-partiets Irak av mange oppfatta som et eksempel på en vellykka kamp for frihet og utvikling.

1979 blei et nytt vendepunkt i Iraks historie. I juli dette året skjedde det et internt kupp i Baath-partiet. Saddam Hussein, som på dette tidspunktet var vise-president, avsatte president Al-Bakr og utropte seg sjøl til president. Ved samme anledning blei halvparten av ledelsen i Baath-partiet fengsla og henretta. Dette gikk særlig ut over de intellektuelle og venstrefløyen. Saddam Hussein retta samtidig et avgjørende slag mot det prosovjetiske kommunistpartiet og dreiv det helt ut av det politiske livet.

Utviklinga i Baath-partiet sommeren 1979 kan kanskje forklares ved at Saddam Hussein hadde personlige ambisjoner og diktatoriske tendenser. Men det var ikke uten betydning at hans tiltak for å konsentrere makta i sine egne hender blei fulgt av en helt overraskende regional allianse mellom han og den pro-britiske kong Hussein i Jordan.

I 1960 besøkte Saddam Hussein Jordan. Det var tydelig at noe var i gjære, særlig fordi besøket varte i ei hel uke. Kort tid etter besøket starta Saddam Hussein sin historiske krig mot nabolandet Iran. Det er ingen tvil om at Saddam Hussein umulig kunne ha overlevd denne krigen uten støtte fra amerikanerne, britene og kong Hussein. Krigen mot Iran var et eksempel på hvordan amerikanerne og britene kunne misbruke Saddams personlige galskap og utnytte en konflikt som Storbritannia sjøl hadde vært med på å skape. Som tidligere nevnt var det mellom Irak og Iran en britiskskapt konflikt om elva *Shatt Al-Arab* (arabernes elv).

Etter 1. verdenskrig hadde britene tegna grensa mellom de to landa slik at den gikk langs den østlige bredden av elva. Derfor oppfatta irakerne elva som irakisk territorium. På den andre sida stilte iranerne, som har sitt eget navn på elva – *Arvandruz* – krav om å dele elva mellom de to landa. Konflikten om elva blei alvorlig etter 14. juli 1958 i takt med at sjahen av Iran gikk imot det nye republikanske regimet i Irak. En måte sjahen viste sin fiendtlighet mot Irak på, var å støtte den kurdiske bevegelsen i Nord-Irak. Men forholdet mellom de to landa blei ikke bedre etter Qassems fall i 1963. I tillegg til kravet om elva hadde sjahen åpenbart store ambisjoner i hele området rundt Persiabukta, og han oppfatta Irak som en

rival. En måte å svekke denne rivalen på var også denne gangen å misbruke den kurdiske bevegelsen. Det var først da Iraks muligheter for å knekke den kurdiske bevegelsen ble uttømt, at Baath-partiet på midten av 1970-tallet ble klar over at et kompromiss med sjahen var uunngåelig. Ifølge den såkalte Algier-avtalen i mars 1976, inngått mellom sjahen av Iran og Saddam Hussein (71), ble grensa mellom de to landa justert slik at Iran fikk tilgang til elva. Til gjengjeld måtte sjahen stoppe støtta til kurderne. Det førte til at den kurdiske bevegelsen gikk i total oppløsning allerede dagen etter at avtalen var inngått, slik at den irakiske staten for første gang siden 1961 kunne gjenopprette sitt herredømme over det kurdiske området.

I september 1980 trakk Saddam Hussein Irak ut av Algier-avtalen, og samtidig sendte han tropper inn i Iran. Saddam Hussein ville signalisere at han gikk til krig for å gjenopprette herredømmet over tapte irakiske territorier. Men det faktum at han – til tross for at han sa opp en fredsavtale og starta krigen – fikk massiv støtte først fra Jordan og seinere fra de provestlige arabiske Golf-statene, var et tydelig tegn på at krigen hadde både en regional og en internasjonal dimensjon. Vi må ikke overse at den iranske revolusjonen i 1979 retta et dødelig slag mot amerikanske interesser i området, fordi den avskaffa den sterkeste provestlige diktatoren i området – sjahen – og i stedet kom i et skarpt motsetningsforhold til USA og Storbritannia. I denne situasjonen var det sammenfall mellom Saddam Husseins galskap og amerikanernes og britenes interesser.

Utviklinga av krigen viste at Saddam Hussein hadde forregna seg og misforstått iranernes psyke. Han hadde høyst sannsynlig regna med en rask krig som ville vare i noen få dager eller i verste fall noen uker. Iranerne, som var et folk i revolusjon, gjorde imidlertid hardnakka motstand. Det blei etter hvert vanskelig å skjule hvem som i virkeligheten sto bak krigen, da Saddam Hussein begynte å få direkte hjelp fra amerikanerne og britene. Den nåværende amerikanske forsvarsministeren Donald Rumsfeld dukka i denne perioden opp som koordinator mellom Reagan-administrasjonen og Saddam Hussein for å bygge opp et bedre forhold mellom de to landa. Irak blei sletta fra lista over land som støtter terrorisme (72). Rumsfelds ærend gikk i virkeligheten ut på å bygge opp en strategisk allianse mellom Saddam Hussein og USA. Det er også verd å merke seg at britene i 1985 under Margaret Thatcher bygde Iraks første fabrikk for produksjon av masseødeleggelsesvåpen.

Krigen kom til å vare i åtte år, og det er ingen tvil om at Saddam Husseins regime umulig kunne ha overlevd denne krigen uten ubegrensa støtte fra amerikanerne, britene, kong Hussein og Golf-statene.

Saddam Husseins irrasjonelle politikk siden slutten av 1970-åra satte en stopper

for den eksplosive utviklinga i Irak og skapte en merkelig tilstand, der vold blei praktisert i ufattelig stor skala. Han sørga for at alle former for opposisjon mot politikken hans blei knust. Vi veit ikke hvor mange hundretusener som blei drept, men vi veit at 2–3 millioner irakere, særlig høyt utdanna personer som utgjorde Iraks nye middelklasse, flykta fra landet i åra etter 1980. Det blei igjen bare én form for opposisjon til Saddam Hussein, nemlig den som hadde et hovedsakelig islamistisk preg. Allerede i 1979 begynte de islamistiske gruppene, først og fremst de sjiamuslimske, å organisere seg, for eksempel i DAWA-partiet. De svarte på Saddam Husseins brutalitet med voldelige midler og markerte seg dermed som en alvorlig rival. Det politiske livet i Irak har seinere polarisert seg omkring to akser: islamisme og arabisk nasjonalisme representert ved Baath-partiet.

I 1990 innførte FN sanksjoner mot Irak, og sanksjonene har hatt tragiske følger for sivilbefolkninga. I Vesten og hele verden får vi høre at cirka en million irakiske barn er døde på grunn av mat- og medisinsmangel. Men en viktig følge som blir oversett, er at sanksjonene, fattigdommen, håpløsheten og undertrykkinga har skapt ei tilbakevending til religionen blant irakerne. Irakerne er i de seinere åra blitt et ultramuslimsk folk. Religionen har tydeligvis gitt dem den psykiske krafta de har trengt for å overleve i en fiendtlig verden der de har følt seg svikta av alle. Dermed har sanksjonene forsterka grunnlaget for oppblomstringa av de islamistiske gruppene i Irak.

Ved den nye okkupasjonen av Irak i 2003 har britene og amerikanerne retta et hardt slag mot de arabisk-nasjonalistiske kreftene i landet. Baath-partiet, som fram til april 2003 hadde over en million medlemmer, er i dag et illegalt parti i Irak, og det såkalte regjeringsrådet som okkupasjonsmakta har utnevnt, består av 25 representanter fra 25 forskjellige grupper, og blant dem er det ikke én eneste arabisk nasjonalist. Det vil si at Irak, som i dag er tømt for sterke demokratiske krefter, også stenger de arabiske nasjonalistene ute fra makta. Sjøl om landet under okkupasjonen har fått over 70 nyfødte politiske partier, står islamistene som de klart viktigste og sterkeste på den politiske arenaen. Styringa av det politiske livet i Irak er dermed stort sett ført tilbake til de religiøse sentrene Najaf, Karbala, Kufa og andre sentre som er under utvikling. Irak er tilbake i samme situasjon som i 1917–1920.

Det tilhører kanskje de såkalte konspirasjonsteoriene å tro at britene og amerikanerne etter Sovjetunionens fall har hatt behov for å skape seg en ”fiende”, og at de derfor framstiller islam og islamsk fundamentalisme som den ”fienden” de trenger. Vi bør ikke tillegge britene og amerikanerne en visdom som de kanskje ikke har i virkeligheten. Som imperialister har britene og amerikanerne kortsiktige mål, og de kan godt også ha langsiktige mål. Men de fokuserer alltid på å oppnå de kortsiktige uten å over-

veie konsekvensene på lang sikt.

I Afghanistan var mujahedin blitt skapt og støtta for å bli brukt mot Sovjetunionen på samme måte. Britene og amerikanerne tenkte ikke på at mujahedin seinere kunne bli deres verste fiende. I dag står de også overfor en virkelighet som de kanskje ikke var klar over at en slik politikk kunne føre til. Fienden de nå står overfor, er ikke fiktiv, men reell. Først etter at de har velta Saddam, begynner britene og amerikanerne å oppleve sannhetens øyeblikk: Irakerne er et folk som er under islamistenes kontroll.

Et godt eksempel på at britene og amerikanerne endelig har innsett hvilke problemer de har skapt seg i Irak – ved først å eliminere de demokratiske og deretter de arabisk-nasjonalistiske kreftene – er at de i dag leiter etter ”moderate” krefter de kan stole på. De har sluppet inn en representant for sjølveste ”kommunistpartiet” i regjeringsrådet. Gårsdagens fiende, kommunistene, skal nå hjelpe George Bush med å ”demokratisere” Irak!

Britene og amerikanerne står overfor reelle problemer med de islamistiske gruppene. Amerikanerne har ikke lyst til å fortelle omverdenen at mens de har det travelt med å beskytte soldatene sine mot motstandsbevegelsen, etablerer islamistene makta si. Irakiske kvinner som ikke gikk med slør under Saddam Hussein, begynner i dag å gå med slør – ikke frivillig, men på ordre fra islamistene. Amerikanerne forteller ikke at islamistene under okkupasjonen er i stand til å kreve at universitetene skal deles opp i to avdelinger, én for kvinner og én for menn – et fenomen som Irak aldri har kjent til, ikke engang i 1940-åra da irakiske kvinner for første gang blei opptatt ved universitetene. De vil ikke fortelle omverdenen at bydelen Madinat Al-Sadr (den gamle revolusjonsbyen) i Bagdad med 1,5 millioner innbyggere blir styrt av en miniatyallah med sin egen milits som passer på at ingen kvinner går rundt uten slør. Britene og amerikanerne sier at de vil demokratisere Irak, men har ikke lyst til å diskutere hvordan de vil demokratisere et land der det ikke fins krefter av betydning som går inn for demokratiet – først og fremst på grunn av den utryddinga disse kreftene gjennom flere tiår er blitt utsatt for, med støtte fra britene og amerikanerne.

Britene og amerikanerne regna åpenbart med at sanksjonene hadde ført til at irakerne var blitt klar til å ta imot hvem som helst som ga dem et stykke brød. De hadde overhodet ikke tatt høyde for det raseriet som sanksjonene hadde skapt mot dem. De regna med at irakerne bare ga Saddam Hussein skylda for grusomhetene de er blitt utsatt for i de siste 13 åra, og at de derfor ville ta imot okkupasjonsmakta med roser. Slik ligger det i hvert fall ikke an. Det ligger djupt i irakernes bevissthet at ”hvis to fisker krangler i havet, står sikkert britene og amerikanerne bak konflikten”. Den menige iraker liker mildest talt ikke å se britiske og amerikanske soldater i gatene.

Ikke bare fordi de er okkupasjonssoldater, men de minner irakerne om 13 år med sanksjoner og tragedier. Også de irakerne som kanskje har vært i tvil om britenes og amerikanernes rolle i de tragediene landet har opplevd, er nå etter okkupasjonen blitt overbevist om hva denne rolla er.

I de få månedene som er gått siden britene og amerikanerne inntok Bagdad, har irakerne gjort motstand. Amerikanerne vil innbille omverdenen at motstanden kommer fra Saddam Husseins tilhengere. Det vil si at verden skal tro at motstanden vil ta slutt hvis Saddam Hussein blir drept slik det skjedde med hans to sønner. Det er to misvisende elementer i denne påstanden. Baath-partiet står bak en del av motstanden, men motstanden er grunnleggende folkelig og har et patriotisk preg. Amerikanerne er ikke bare medskyldige i at over en million irakere døde under sanksjonene, de har også drept et ennå ukjent antall irakere under den siste krigen. Det ville være svært naivt å tro at de dødes og dreptes familier vil gi George Bush applaus når han snakker om ”demokratisering” av Irak, særlig når de slett ikke er overbevist om at okkupasjonen handler om ”demokratisering” av Irak og ikke om oljen i landet.

For det andre har motstanden til nå skjedd i sunnimuslimske områder i Irak. Sjiamuslimene er tause. Tausheten betyr ikke at de har hilst okkupasjonen velkommen. De fleste av de sjiamuslimske gruppene er skeptiske til at amerikanerne ennå ikke har fanga Saddam Hussein. De tror at amerikanerne skjuler Saddam Hussein for eventuell seinere bruk. Derfor er de redde for at kraftig motstand mot amerikanerne muligens kan føre til at Saddam Hussein kommer tilbake. Den dagen Saddam Hussein blir drept, vil motstanden i de sjiamuslimske områdene begynne for alvor. Vi veit ikke om amerikanerne har tatt høyde for bruken av sjølmordsbomber, som i 1982 fikk dem til å trekke seg ut av Libanon, og som i 2000 fikk israelerne til å trekke seg fra Sør-Libanon. Det er i hvert fall noe de må regne med når et par ayatollaher utsteder en ”fatwa” om at kampen mot okkupasjonsmakta er en hellig plikt. Noen av generalene i Pentagon kan nok være standhaftige, men før eller seinere blir de overbevist om at de må forlate Irak.

Djupest sett ønsker neppe de fleste irakere et islamistisk styre i Irak, sjøl om britenes og amerikanernes politikk har ført til ei grundig islamisering av befolkninga. Vi må huske at minst halvparten av de unge irakerne fra alle samfunnsklasser alt på 1950-tallet blei tiltrukket av kommunistiske tanker. Irakerne trenger noen som kan overbevise dem om at kampen mot amerikanerne og britene ikke er en kamp mellom muslimer og kristne, men fortsatt en kamp mellom de grådige rike på den ene sida og de fattige og undertrykte i hele verden på den andre. Amerikanerne og britene vil innbille dem at all kamp mot amerikanernes og britenes overlegne makt er håpløs: Det

kan ikke bli noe Vietnam i Irak, for det fins ikke lenger noe Sovjetunionen som kan støtte frigjøringsbevegelsene. Islamistene mener imidlertid at et nytt Vietnam allerede er skapt, og trua på religionen kan føre til at okkupasjonsmakta blir beseira. Men irakerne kan lett bli overbevist om at hele verdens befolkning nå er i samme båt sjøl om de har forskjellige religioner. Verdens befolkning er nå den nye supermakta som kan dempe de grådige rikes trang til å ta livet av folk for olje og penger.

Men det er galt å tro at historia bare gjentar seg – den gjentar seg i spiralform. Irak står i dag et trinn høyere enn landet gjorde i 1917. Islamsk fundamentalisme preger hele Midtøsten i dag, og islamistene er de sterkeste, best organiserte og mest fanatiske i kampen mot imperialistene. Kampen later ikke til å stå om demokratisering av området, men mellom enten amerikanisering eller islamisering.

Anvendt litteratur (for noter, se neste side)

Al-Jumaili, R. H. Hassan (1982), *Harakat Al-Tarjamah Fi Al-Mashraq Al-Islami*, Tripoli, Libya.

Andersen, Lars Erslev (2003), *Den amerikanske orden: USA og det moderne Melllemøsten*, Aschehoug.

Atiyyah, Ghassan (1973), *Iraq: 1908 - 1921, A Socio - Political Study*, The Arab Institute for Research and Publishing, Beirut.

Batatu, Hanna (1978), *The Old Social Classes and The Revolutionary Movement of Iraq. Book II*, New Jersey: Princeton University Press. Oversat til arabisk i 1992 av Afif Razzaz.

Dhahir, Omar (1998): *Hjemme igen – en indvandrersaga*, Gyldendal, København.

Jawad, Sa'ad (1981), *Iraq & the Kurdish Question 1958-1970*, Ithaca Press London.

Khadduri, Majid (1960), *Independent Iraq: A Study in Iraqi Politics*, Oxford University Press, London - New York - Karachi.

Khadduri, Majid (1969), *Republican Iraq: A Study in Iraqi Politics Since The Revolution of 1958*, Oxford University Press, London - New York - Toronto.

Kimball, Lorenzo Kent (1972), *The Changing Pattern of Political Power In Iraq,*

1958 to 1971. Robert Speller & Sons, Publishers, Inc, New York.

Longrigg, S. Hemesley (1925), *Four Centuries of Modern Iraq*, Oxford At The Clarendon Press.

Mejcher, Helmut (1976), *Imperial Quest for Oil: Iraq 1910-1928*, Published for The Middle East Centre St. Antony's College Oxford by Ithaca Press London.

Salih, Khaled (1996), *State-Making, Nation-Building and the Military: Iraq, 1941-1958* Department of Political Science Göteborg University.

Simon, Reeva S. (1986), *Iraq Between the Two World wars: The Creation and Implementation of A Nationalist Ideology*, Columbia University Press, New York.

Simons, Geoff (1996), *Iraq: From Summer To Saddam*, Basingstoke: Macmillan (2. utgave).

Sluglett, Peter (1976), *Britain in Iraq 1914-1932*, Published for The Middle East Centre St. Antony's College Oxford by Ithaca Press - London.

Sluglett, Marion & Peter Sluglett (1987), *Irak Since 1958, From Revolution To Dictatorship*, KPI, London and New York.

Noteregister

1. Simons, 1996.
2. Profetens fetter, 600-661 e.Kr., kalif 656-661.
3. Kimball, 1972, s. 48.
4. Al-Jumaili, 1982.
5. Kimball, 1972, s. 25.
6. Longrigg, 1925 s. 1-26
7. Ibid., s. 56.
8. Simon, 1986, s. 2; Atiyyah, 1973, s. 220.
9. Atiyyah, 1973, s. 13-44.
10. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 16.
11. Atiyyah, 1973, s. 51.
12. Mejcher, 1976; Simon, 1986 og Sluglett, 1976.
13. Sluglett, 1976, s. 11-12; Sluglett & Sluglett, 1987, s. 8.
14. Sluglett, 1976, s. 22.
15. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 9.
16. Atiyyah, 1973, s. 307.
17. Å utstede Fatwa er en islamsk juridisk rett forbeholdt høytstående religiøse ledere. En fatwa er en religiøs lovgivning om at en bestemt handling er forbudt, tillatt, påbudt eller i overensstemmelse med de religiøse kildene.
18. Atiyyah, 1973, s. 327.
19. Formelt var ikke Irak en britisk koloni, men et britisk "mandatområde" etter San Remo-avtalen i 1919, som imidlertid aldri ble stadfestet i Folkeforbundet – FNs forløper. Den første britisk-irakiske pakten fra 1921 fastslo rammene for det irakiske styret med en konge og et parlament, men den kunne knapt skjule britenes reelle herredømme.
20. Faisal Bin Al-Hussain (1885-1933), konge 1921-1933.
21. Faisals sønn, Ghazi (1912-1939) som ble kjent for sine antibritiske holdninger døde i 1939 i en mystisk trafikkulykke. På dette tidspunktet var hans sønn Faisal II (1935-1958) et lite barn, derfor utpekte parlamentet hans onkel Abdul-illah som verge. Faisal ble Iraks tredje konge da han i 1953 fylte 18 år, og ble drept den 14. juli 1958.
22. Kimball, 1972, s. 80.
23. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 76.
24. Khadduri, 1960, s. 29.
25. Batatu, 1978 s. 119.
26. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 87.
27. Denne synsmåten ble framsatt så sent som 4. juli 2003 i et intervju med Salah Omar al-ali, en av stifterne av Baath-partiet i Irak. Oppfattelsen ble framsatt av programverten Ahmed Mansour i Al-jazeera-programmet "et vitne om samtiden", 14. juli 2003.
28. Sluglett & Sluglett, 1987, s.45.
29. Ibid., 1987, s. 53.
30. Batatu, 1978, s. 119-137.
31. Ibid., 1978, s. 321-327.
32. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 63.
33. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 42.
34. Batatu, 1978, s. 362.
35. Partiets stifter og leder Yusuf Salman (Partinavn: Fahad) ble henrettet i 1949.
36. Batatu, 1978, s. 361.
37. Khadduri, 1969, s. 16.
38. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 15.
39. Ibid., 1987, s. 21.
40. Ibid., s. 21.
41. Saleh, 1996s. 122, Khadduri, 1969, s. 50.
42. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 49.
43. Nuri Al-Said (1898-1958) var flere ganger statsminister under monarkiet.
44. Abdul Illah (1913-1958), onkel til Faisal II, og hans verge (1939-1953).

Noteregister forts.

45. Khadduri, 1969, s. 44-45; Sluglett & Sluglett, 1987, s. 50-51.
46. Ibid., 1969, s. 57.
47. Khadduri, 1969, s. 157, 160.
48. Den Forente Arabiske Republikk, hvor Egypt og Syria i 1958 ble forent og omdannet til en stat. Enheten ble oppløst som følge av kupp i Syria i 1961.
49. Khadduri, 1969, s. 154, Sluglett & Sluglett, 1987, s. 76.
50. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 55-58.
51. Ibid., 1987, s. 60-61.
52. Ibid., 1987, s. 68.
53. Jawad, 1981, s. 63-95.
54. Khadduri, 1969, s.166-173.
55. Khadduri, 1969, s. 55.
56. Kimball, 1972, s. 101-102.
57. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 79.
58. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 65-66.
59. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 80-81.
60. Dhahir, 1998, s. 30-35.
61. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 65.
62. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 51.
63. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 92.
64. Ibid., s. 85.
65. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 95.
66. Ibid., s. 97.
67. Al-Bazaz nådde aldri å føre planene sine ut i livet. Han ble avsatt av militæret og reiste til utlandet, hvor han ble juridisk rådgiver for den kuwaitiske emiren. Etter 1968 ble han igjen anklaget for spionasje, denne gangen av Saddam Husseins regime. Han vendte hjem til Irak for å motbevise påstandene. Han ble fengslset og døde under tortur.
68. I Seksdagerskrigen vant Israel en knusende seier over araberne.
69. Sluglett & Sluglett, 1987, s. 105-106.
70. Se også Dhahir, 1998.
71. Saddam Hussein var på dette tidspunktet visepresident.
72. Andersen, 2003, s. 216.

Tidligere utkommet i denne skriftserien

1. Kommunistisk opprop
2. Arbeiderklassen – i vekst og endring
3. Maoismen – et revolusjonært blindspor
4. Menneskerettigheter, demokrati, sosialisme
5. Om folkestyre og proletariatets diktatur
6. Et sosialistisk Norge – en drøm med solide røtter i virkeligheten
7. Utkast til marxist-leninistisk manifest
8. Oktoberrevolusjonens internasjonale karakter (J.V. Stalin)
9. Hvilken fred?

Heftene koster kr. 20,- per stykk pluss porto for enkeltheftene. Halv pris ved bestilling av alle samtidig.

Bestill fra vår postadresse eller via

www.revolusjon.no

Hefter som utkommer i skriftserien inngår ved abonnement på Revolusjon.

Abonnér

på ML-tidsskriftet Revolusjon!

www.revolusjon.no

Send inn slippen til Revolusjon, boks 4480 Nydalen, 0403 Oslo

- Send meg bladet (2-3 nr) og alle hefter i ett år for kr. 100,-
- Kontakt meg på tlf _____ eller på epost _____
- Send et gratis prøvenummer av tidsskriftet Revolusjon til _____

Navn.....

Adresse.....

Poststed .....

Frigi Jabbar al-Kubaisi!

Lederen av Iraks patriotiske allianse ble tatt til fange og bortført av amerikanerne 4. september i fjor. Ingen anklage er reist mot ham. Han befinner seg trolig i et av de mest berykta fengslene i utkanten av Bagdad.

Jabbar al-Kubaisi har vært en konsekvent forsvarer av kampen for demokrati og uavhengighet i en årrekke. Han var med på å stifte Iraks Patriotiske Allianse i 1992. Saddam-regimet henrettet Jabbars to brødre i 1981, på grunn av al-Kubaisis politiske aktivitet i og utenfor Irak.

***Bildet:** Lars Akerhaug fra Komiteen for et fritt Irak blir intervjuet av NRK.*

Jeg vil bli medlem av Komiteen for et fritt Irak

NAVN .....

ADRESSE .....

POSTSTED .....

Komiteen for et fritt Irak
Boks 21 I Sentrum, 0103 Oslo

frittirak@gmail.com
<http://frittirak.blogspot.com>

Du kan betale også kontingenten (kr 50/100) direkte til konto nr 0539.34.41781

Det du ikke får vite om Irak...

Sammi Alaa om den irakiske motstands- bevegelsens kamp mot okkupasjonen ..... side 4

<i>Splitt og hersk</i>	side 5
<i>Motstandsbevegelsen</i>	side 5
<i>FN og Irak</i>	side 6
<i>Bush vil ha et religiøst Irak</i>	side 7
<i>Det illegitime valget</i>	side 8
<i>Iraks Patriotiske Allianse</i>	side 8
<i>Støtt vår kamp mot imperialismen</i>	side 9

Omar Dhahir: Iraks historie – uavbrutt krig..... side 10

<i>Så kom de fra vest – Irak som britisk mandatområde</i>	side 12
<i>Utviklende kolonimakt</i>	side 14
<i>Britene, islam og demokratiet</i>	side 16
<i>Militæret</i>	side 19
<i>Friheten</i>	side 20
<i>Alternativet til militær intervensjon</i>	side 21
<i>Konflikter</i>	side 21
<i>Uavgjorte saker</i>	side 22
<i>Motsetninger</i>	side 22
<i>Demokrati, arabisk nasjonalisme og islam</i>	side 25
<i>Den arabiske nasjonalismen</i>	side 25
<i>Ba'ath-partiets vei til makta</i>	side 27
<i>Hvem er i samme båt?</i>	side 29
<i>Anvendt litteratur</i>	side 35
<i>Noteregister</i>	side 36
<i>Frigi Jabbar al-Kubaisi!</i>	side 39

Forlaget Revolusjon

ISBN 82-91924-10-4

Dette heftet er utgitt i samarbeid med Komiteen for et fritt Irak. Spesiell
takk til forfatteren Omar Dhahir og KFI Danmark. Inntektene av
komiteens eget salg av dette heftet går uavkortet til solidaritetsarbeidet.